

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΠΟΙΗΣΗ, ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

→ ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ, Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ, ΝΙΚ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ, Τ. ΣΤΑΥΡΟΥ, Τ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ, Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Λ. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ, Ν. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ, ΔΓ. ΔΟΞΑΣ, Ν. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ, ΣΤ. ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ, ΔΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ, Γ. ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ, Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ, Μ. ΑΛΕΞΙΟΥ, Π. ΣΠΑΛΑΣ, Π. ΚΡΙΝΑΙΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΔΑΝΟΣ, ΣΤ. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ, Λ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ, ΣΠ. ΞΑΝΘΑΚΗΣ, Α. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, ΚΛ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ, Τ. ΜΠΑΛΗ, Θ. ΛΙΑΡΟΥΤΣΟΣ, ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ, ΧΡ. ΣΙΑΠΑΛΑΣ-ΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΤ. ΚΑΤΣΑΜΠΗΣ, Μ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΜΟΘΩΝΙΟΣ, Θ. ΚΑΡΔΑΛΙΝΟΣ, Δ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, Π. ΚΕΦΑΛΙΑΝΟΣ, ΣΤΕΦ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Κ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

*

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ **4-5** ΕΤΟΣ Α', 1943

(ΠΕΙΡΑΙΑΣ : ΚΑΛΛΕΡΓΗ 29)

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪ'ΑΝΟΣ

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΕΙΝΑΙ:

* να σταθῆ πρωτοπόρος τοῦ αἵωνα ποῦ ἔρχεται καὶ νὰ προπαρασκευάσῃ τὴ γέννησή του μέσα ἀπὸ τὸ πνευματικὸ χάος ποῦ κυριαρχεῖ.

* νὰ βοηθήσῃ τοὺς Νέους νὰ βροῦν τὸ δρόμο τους ἀνάμεσα στὴν ἀνήσυχη μεταπολεμικὴ Αὐριὸ καλλιεργώντας καὶ προπαρασκευάζοντας τὸν ἔρχομὸ τῶν Ἀρίστων ποῦ θὰ ἡγηθοῦν τῆς νέας πνευματικῆς τάξης.

* νὰ ἐπιβάλλῃ τὶς πραγματικὲς ἀξίες καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς ἀληθινοὺς ἐργάτες τοῦ πνεύματος στὶς στήλες του δικαιώνοντας τὶς κόπους των μὲ τὴν ἀναγνώριση καὶ τοποθέτηση καθενὸς σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία του.

* Φιλοδοξοῦμε νὰ δώσωμε τὶς δυνάμεις μας καὶ ν' ἀγωνιστοῦμε γιὰ τὸ νέο Πνεῦμα καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση μιᾶς ἀγνῆς Τέχνης, ἔξω ἀπὸ συμβιβασμοὺς καὶ μετριότητες

* καὶ καλοῦμε κάθε νέο ποῦ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του δυνατὸ κι' ἀποφασισμένο, νὰ συνεργαστῆ γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (ΠΟΙΗΣΗ, ΔΙΗΓΗΜΑ, ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ, ΙΣΤΟΡΙΑ, ΜΕΛΕΤΗ, ΑΡΘΡΑ, ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ, ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ), ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ (ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΓΛΥΠΤΙΚΗ, ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ, ΘΕΑΤΡΟ, ΜΟΥΣΙΚΗ, ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ), — ΕΡΕΥΝΕΣ, ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ, ΡΕΠΟΡΤΑΖ, ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ, ΣΑΤΥΡΑ, ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: ΟΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ ΑΠ ΤΟΥΣ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΕΣ ΠΟΥ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΘΕΤΕΙ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑΣ.

ΕΚΔΟΣΗ: ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

* * ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ * *

ΜΑΝΙΕΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΗΣ ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΤΙ ΝΑ ΠΩ γιὰ τ' ὄραμα μιανῆς αὐγῆς,
ποῦ ἀργὰ τὴν ἔφερε νύχτα γοητευτικὴ;
Ἄσθένιζε τὸ φῶς τῶν ἄστρων μιὰ Σελήνη,
Ἄρτεμη κεραυνοβολοῦσα τὶς παρθενικὲς μανιές.
Τὴν παθιασμένη καὶ χλωμὴ τούτῃ Σελήνη
χλώμαινε πιότερο ὁ μελλούμενος ν' ἀναφανῆ θριαμβευτής,
ποῦ ἰδὲν τὸν πρόκαμα, Ἥλιος, αὐτὸς ὁ πομπώδης.
(Πόσο πιὸ ἀργά, στὸ μεσουράνημά του, μετὰ ἀπὸ νάρκη
βαθύτατη, σὰν ἀγνωστὸ μου τὸν ἀντίκρυζα, τὴν ἴδια μέρα,
αὐτὸν, ποῦ βρέθηκα μαντατοφόρος του τὴ νύχτα
πρὸς τὴν ψυχὴ ποῦ ἀγάπησα κ' ἔπλεα μαζί της
στὴν ἄβυσσο τῆς νύχτας...)

ΕΙΡΩΝΕΙΑ, νᾶτον ἐκείνη ποῦ μᾶς ἔρριχνε
ἢ κάθε ἀχτίδα τοῦ Φεγγαριοῦ;
Νάτανε Λόγχεις, ποῦ μᾶς λόγχιζαν τὰ φύλλα τῆς καρδιάς
οἱ ἀχτίνες του ἐκείνες; Ὅχι, ἀλλὰ θωπεία,
ἦτον ἢ ἀπέραντη θωπεία, ποῦ ἢ αἰωνιότητα
ἔαπόστελνε σὲ ἡδυπαθεῖς ὑπάρξεις.
Κάτι ἦτο σὰν ταξίδι πρὸς τὰ ἐκεῖ:
τόση ἦτο ἢ ἔλξι, τόση ἢ ἀόριστη συμπάθεια
πρὸς τὸ φεγγάρι τῆς αὐγῆς, χλωμό, κ' ἐντούτοις τροπαιοφόρο
ποῦ μᾶς πλημμύρισε μὲ ἀγωνιώσα του γαλήνη...

ΚΑΙ ΤΙ μοῦ λείπεται νὰ πῶ τώρα γιὰ τὴν πραότητα
μιᾶς φεγγαρίσσιας μοναχῆς; Χλωμὴ καὶ αὐτὴ,
συννεφιασμένη γύρωθε, καὶ ὅμως δική μου μὲ κυριαρχία.
Φωτοβολοῦσα ἀπὸ σκοτάδια! Ἄπειρα ὑπέρλαμπρη!
Θυμοῦμαι μόνο σὰν ἀπὸ ὄνειρο τοὺς πετεινοὺς
διαδοχικὰ τὰ ἔωθινὰ λαλήσαν σκαλοπάτια;
Πειθῆνιοι ἰμάμηδες στὶς παραδόσεις τῆς προφητείας τους.
Ἄμέτοχοι καὶ αὐτοὶ δὲν ἦταν τ' οὐράνιο θρόλου.
Ἦταν διακριτικὸ καὶ διόλου ἐπίμονο στὴν ἀγγελία τὸ λάλημά τους,
πέπλα πυκνὰ σκεπάζαν κάθε δεξυτήτά του.
Τοὺς θυμοῦμαι σὰν ἀπὸ ὄνειρο τοὺς πετεινοὺς.

ΑΛΛΑ θὰ πῶ γιὰ τὴν καλὴν ἐκείνη κόρη, τώρα.
Στὴν ἀχτινοβολία της ἔχει σφραγίδα τοῦ θανάτου.
Εἶναι ἔξωτικὴ, σὰν φαντασία λευκὴ εἶναι ἢ Ἄδερφή.
Ἔχει τὰ μάτια τρισβαθα. Τὰ μάτια αὐτὰ καὶ μόνον
μοῦ κράταγαν στὴν ἀγρυπνία τὴ συντροφιά καὶ ἀπὸ πηγῆ τους

δίδυμο άντλοῦσα θάνατο. Φαίδρο και ὠραῖον και προσταχτικό.
Τὰ δὲ μαλλιά της ὄλεθρος και χαμὸς
ἦσαν τῆς ἡρεμίας· ἦτο ἡ πλημμύρα τους χαμὸς
τῆς ἀχρηστίας, ἀσήμαντης γαλήνης.
Ἦσαν θριαμβευτικά μαλλιά. Μὲ καλωσύνη τους
μὲ τύλιγαν στὸ δρόμο τοῦ ὕπνου και στὴ μέθη ἐνὸς ὄνειρου.

ΚΑΙ ΓΙΑ τὸ στόμα της θὰ πῶ. Καὶ γιὰ τὰ χεῖλια τῆς ἀδερφῆς μου.
Ἐκεῖθε θρηνεῖ ἡ Ἀγάπη. Σφαλιχτὴ ἡ Ἀγάπη.
Φυλακισμένη γόησσα ἡ Ἀγάπη. Γιὰ τὰ χεῖλια ποὺ σιωποῦν
θὰ πῶ τῆς ἀδερφῆς μου. Καὶ γιὰ τὰ θάμπη ἄλλης τῆς ἀδερφῆς μου,
μοναστηρίσια ρόδα και μυστήρια κήπου
ποὺ μοῦ περιφραζαν τριγύρω ὄλοῦθε.

ΒΑΡΕΙΑ ἦτο νύχτα· σὰν τὴ νύχτα ποὺ ὁ Θεὸς
κάτω ἀπ' τὴ γῆ μετὰ τὰ πάθη ἐτέθη.
Ἄλλὰ και τέτια πράγματα θανάδιδεν ἡ γῆ
ὅταν τὸν Κύριον ἐκλείνει μὲ ἀγρία στοργή,
τέτια πράγματα σὰν και ἀπόψε:
«ἦν δὲ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη τοῦ Σαββάτου.»
Λόγος ἢ σκέψι δὲν ἀρκεῖ τ' ἀπόρητα τοῦ κόσμου
νὰ κάμουν ν' ἀναβλύσουν. Πρέπει ἐδῶ ἡ σιγή.
Μονάχα τῆς Ψυχῆς, καθὼς ὀδεύει
πρὸς τοὺς λειμῶνες τοὺς θανατεροὺς, ἔχει ταχθῆ
τὸ δῶρο νὰ συντάσῃ πλάκα ὄνειρου
πλάκα εὐπαθῆ, ποὺ τέτια αἰσθήματα ἀποδίδει.
Ἄλλὰ ὅπως ὅλοι οἱ ὀδοιπόροι, και ἡ Ψυχὴ
ἔχει τὸ φθόνο μέσα της, κ' εὐθύς ὡς ὁ ἥλιος
τῆς σταματήσῃ τὴν πορεία, σφαλνᾶ τὴν πόρτα τοῦ καταλύματος
τὴ σιδερένια θροντερὰ και τί στοχάσῃ
στὰ ὀράματά της δὲν τὸ ἀποκαλύφτει.

ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΙΔΕΤΑΙ στὴν ἀναπόλησι μονάχη.
Πλάκα μαρμάρου και ψηλὸ κυπαρίσσι
ὁ ὕπνος ἦρθε ποὺ ἀκολούθησε τὴν αὐγή.
Παραδομένος στὸ ἀπόλυτά του κράτος
ἦμουν μαῦρο μηδέν. Τὸ κυπαρίσσι ἐν τούτοις
κάποιο ἀεράκι ἐλύγαγε πρὸς τὴν κορφὴ
και τὴ μορφὴ σου ἀνάδινε, νυχτερινὴ ἀδερφή.
Στὸ φύλλωμά του εἶχε δεχθῆ πουλάκια,
ἦσαν ἀόρατα, ἀλλὰ πλούσια κελαδοῦσαν
και λέγαν τὴ μηδαμινότητα τῶν ὄντων,
τοὺς ἀξεδιάλυτους σκοποὺς ἐνοῦ ἄλλου κόσμου.
Και κοιμισμένη, και ἀνονεῖρευτὴ ἡ ψυχὴ
ὀργίαζε τυλιγμένη στῶν μαλλιών σου
τὴ μακαρίαν ὑπόστασι, μὲ παραστάτη
τῆς φιλικῆς σου ὑπάρξεως τὴ διαφάνεια
ἐνῶ μιὰ ζῶσα, μιὰν ἀπτὴ ἀφοσίωσι
(τοῦτο δὲν ἦτον ὄνειρο, δὲν ἦτο ψέμα)
σφιχτὰ τὴ μέση μου ἦρθε και ζεστὰ
νὰ περιβάλλῃ...

(1923)

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

ΚΑΘΕ ΠΡΩΪ πάνω στὸ τζάκι στὸ μάρμαρο, φάνταζε ἓνα μπουκέτο ἀπὸ μυρω-
δάτους μενεξέδες.

Ἦταν ξυπνοῦσε ἡ Μαρί, ἔτρεχε, τοὺς μυριζότανε, τοὺς ἔλυνε και τοὺς ἔβαζε στὸ
γυαλί μὲ νερό.—Κάρφωνε και στὸ στήθος της λίγους.

Τ' ἀπόβραδο ἐρχότανε ὁ Κώστας,—ὁ κ. Κώστας, ποὺ ἔστειλε τ' ὄμορφο μπουκέτο.
Ἦταν στὸ σπῆτι τὸν θεωροῦσαν μὲ μεγάλη τους εὐχαρίστηση. Ρωτοῦσε γιὰ τὴ
Μαρί, και καθότανε στὸ μεγάλο κεντητὸ κάθισμα.

Ἦταν Κυρὰ τοῦ μιλοῦσε γλυκὰ - χαϊδευτικά.—Σ' ὄλους μιλοῦσε μὲ καλωσύνη, ἡ Κυρὰ,
σὰν ἦτανε μπροστὰ ὁ κύριος Κώστας.

Ἦταν Μαρί, ἔμπαινε στὴ σάλα ὕστερ' ἀπὸ λίγο—πρῶτα κутταζότανε στὸν καθρέφτη,
και μπαίνοντας ἔκανε πάντα ἓνα: ἄ!... λές και δὲν τῶξερε πὼς ἦτανε μέσα ὁ
κύριος Κώστας.

Καθότανε κοντὰ του, τοῦ ἔλεγε «εὐχαριστῶ γιὰ τὰ ὄμορφα λουλούδια»... Τὰ
ἔπερνε μὲ τὸ γυαλί και κάμνανε, γιὰ τὰ λουλούδια, κάτι κουβέντες... σὰ νὰ
ἦτανε πράματα ζωντανά.

Ἦταν ὁ Κύριος, ὄλοι... και μιλοῦσανε γιὰ ἓνα σωρὸ πράματα.

Ἦταν Μαρί, ὄλη τὴν ὥρα κοντὰ του.

Ἦταν ὁ κύριος Κώστας μιλοῦσε πὺ πολὺ.

Τὸν ἀφίνανε νὰ μιλεῖ πὺ πολὺ, και ὅσα ἔλεγε τὰ βρίσκανε σωστά.

Μιὰ νύχτα,—κι' ὕστερα γινότανε συχνά,— ἡ Μαρί δὲν παρουσιάσθη γιὰ νὰ τοῦ
πεῖ τὴν καληνύχτα. Τὸ πρῶτ' οἱ μενεξέδες μείνανε ὄλη μέρα στὸ μάρμαρο, και τὸ
βράδν ἡ Κυρὰ, ἔτσι, ἄλυτους, τοὺς ἔβαλε στὸ γυαλί δίχως νερό.

Μιὰ νύχτα,—κι' ὕστερα γινότανε συχνά,—οἱ περισσότερες ἀπ' τὶς κουβέντες τοῦ
κ. Κώστα βροθήσανε ἀπίθανες, ἐγίνανε συζητήσεις και ὄλοι τοῦ ἀρπάζανε τὸ λόγο.

Ἦταν Κυρὰ μάλλωνε σ' ὄλους.

Μιὰ μέρα... ἀπὸ τ' ὄμορφο γυαλί ξεγέρονανε μαραμμένοι μενεξέδες τριῶν ἡμερῶν.

Ἦταν οἱ στερονοὶ μενεξέδες ποὺ ἐχάθη τὸ γυαλί.

Ἦταν ὁ κύριος Κώστας δὲν ἔστειλε πιά μενεξέδες

Τὸ γυαλί ἔχασκε ἄδειο, ὥσπου μιὰ μέρα τσακίστη και ξεγίστηκε.

Ἦταν ὁ κύριος Κώστας ἐρχότανε πάντα, μὰ συχνά, βυθισμένος στὸ μεγάλο κεντητὸ
κάθισμα, φυλλομετροῦσε ζωγραφισμένα βιβλία.

Μιὰ νύχτα... κάτι παραπόνα... δὲ θυμᾶμαι... ὄχι, δὲν κατάλαβα, ποιὸς ἀπὸ τοὺς
δύο παραπονιότανε. Τὴν ἄλλη νύχτα, στὸ μεγάλο κεντητὸ κάθισμα δὲν κάθισε
κανεὶς.

Ἦταν ὁ κύριος Κώστας δὲν ξανάρθε.

Τὸ μεγάλο κεντητὸ κάθισμα ἔμεινε ἄδειο γιὰ πάντα.

ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ἈΜΜΟ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

ΑΝ Μ' ΑΓΑΠΟΥΣΕΣ τὰ καραβάνια θὰ βλέπανε πρῶτ' οἱ πρῶτ', τὰ βήματά μας
ζευγαρωμένα στὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου.

Θὰ βλέπανε τὰ βήματά μας στὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου, και θὰ φαντάζανε, κάτω ἀπὸ
τὰ διψασμένα μάτια τῶν ἐλπιδοφόρων ταξιδιωτῶν της, σὰν τόσα ζευγάρια λακκά-
κια μὲ σπόρους, ποὺ στὴν ὥρα τους θ' ἄπρεπε νὰ σκάσουν, νὰ ξεμυτίσουν, γιὰ νὰ
θροῖσει—μὲ τὸν καλὸ καιρὸ—στὴν ἐρημο μιὰ νέα ὄαση.

Τώρα ἡ μακρὰ-φιδωτὴ γραμμὴ ποὺ ἀφίρουνε οἱ πατοῦνες μου στ' ἀπελπισμένο
παραδείρι μου στὴν ἐρημο, φαντάζει, κάτω ἀπ' τὰ δικά μου μάτια, σὰν τόσα
μνήματ' ἀνοιχτά, κι' οἱ κουρασμένοι ταξιδευτὲς τῆς ἐρήμου, θὰ ποῦν ἀναμεταξὺ
τους: — Νά!... ἐδῶ τριγυρῶζει ἐκεῖνος ὁ χασομέρης ποὺ ἀγαπᾶ τὴ Ναζίρα.

ΠΕΖΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΧΡΥΣΟ ΜΥΘΟ»

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΒΟΣΤΡΥΧΟΣ σκοτεινός αναρριγμένος
στο μελιχρό ιχνογράφημα τῆς πλάτης
τοὺς σιαλαγμοὺς τῆς σιγηλῆς Ἐκάτης
λαίμαργα καταπίνει. Ὁ διψασμένος,

Ρόδα γεμάτος, κόρφος ἀνασαίνει
τῆς ἀναστοῆς βραδιάς τὴν παρουσία.
Ἐναγώνια μονδιάζει ἀκινήσια
τὴν ἔνοχη καμπύλη, πὸν ἀνεβαίνει
ἀπὸ τὰ βάρη τοῦ πάθους στὸν αἰθέρα,
πὸν πρᾶος καὶ ἀνεκύμαντος τυλίγει
τὴν ἀφθαρτὴν εἰδὴ — πὸν ἄτρεμη σμίγει
τὴν ἀκέοια μας αἴσθησιν ἐκεῖ πέρα.

I. M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Λ Β Ο Σ

ΛΤΕΣ ΠΟΥ δὲν εἶχα ἀκόμα δεῖ τὰ μάτια σου
Πὸν ἐνῶ εἶν' ὑγρὰ γιὰ τὴ χαρὰ μιλοῦνε
Κι οὔτε τὰ χεῖλια σου πὸν εἶναι σὰν ἀνοιγμα
Ρόδου ἀγγινού τὸ γέλιο τὸ ἴλαρό τους,

Στὴν ἴδια θέση πὸν κι ἀπόψε εἶμαι ἄγρυπνος
Μπρὸς σιὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο καθόμουν
Καὶ τὸ βουβὸ τὸν κῆπο κάτω ἀγνάντενα
Στῶν ἄστρον τὶς γλομὲς ἀνταύγειες μέσα.

Μὰ σὰν ἀπόψε ὁ κῆπος χτὲς τὸ μπάλσαμο
Μιάς εὐωδίας κορυφῆς δὲ σκόρπαιε κι οὔτε
Φαιδρὸ τὸ συντριβάνι ὡς τώρα ἀνάβλυζε
Σὰν ἓνα οἰγηλὸ τραγούδι ἀγάπης.

Θυμᾶμαι χτὲς πὸς τὸ Ἄδειο ὀλοῦθε βάραινε
Στὸν οὐρανό, στὸν κῆπο, στὴ ψυχὴ μου
Πὸν εἶταν βουβή, θλιμένη καὶ δὲν ἐνωθε
Νὰ ὀρχοῦνται καθὼς τώρα ἐντὸς τῆς τᾶστρα..

Ἀπόψε συντροφιά πὸν ἔχω τὴν ἔργοια σου,
Ἀθώρητα βιολιά μέλπουν στὴ νύχτια
Τὴ σιωπηλὴ καὶ τραγουδάει σ' ἀντίφωνο
Μὲ χεῖλια σφαλισμένα καὶ ἡ ψυχὴ μου.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

Les plus désespérés sont les chants les plus beaux
Et j'en sais d'immortels qui sont Se purs sanglots
A. de MUSSE

ΠΛΑΝΗ. Δέν εἶναι ὁ Ποιητής, τοῦ Λόγου ὁ εὐτυχημένος,
μᾶναι τοῦ πόνου ὁ διαλεχτός, τοῦ πόνου ὁ τσακισμένος.

Ἀπὸ παιδί μέσ' στὴ ψυχὴ βοθειά τραυματισμένος,
μέσα στὸν ἴδιο του ἑαυτὸ κλειστός, φυλακισμένος,
δειλὸς κι' ἀνήμπορος στὴ ζωὴ. Μὰ ὅ,τι δὲ ζεῖ τὸ ψάλλει,
σὰν ὄνειρο ἢ σὰν σύμβολο ἢ σὰν ἰδέα μεγάλη,
καὶ Μοῦσα του ἢ βαθεῖα πληγὴ κι' ἡ εὐαισθησία τῆς τόση,
πού πάνω ἀπ' τοὺς δηητοὺς μπορεῖ αἰσταντικά νὰ νιώσει,
καὶ τοῦ κελιοῦ του οἱ σιδεριές, τοῦ στίχου του εἶναι μέτρα,
πού ἔχουν ρυθμὸ τὸ δάκρυ του, πού στάζει καὶ τρώει τὴν πέτρα.

Τέτοιος στὸν κόσμο εἶναι ὁ Ποιητής κι' ἡ λυγμικὴ φωνὴ του
πού τὴνε χαίρουνται οἱ ἄνθρωποι τραγοῦδι ἀπ' τὴ ψυχὴ του.

Ο Ε Ρ Ω Τ Α Σ

ΚΑΡΔΙΑ ἂν ὁ Ἐρωτας παιδιοῦ δὰ τύχει νὰ ταραῖξει,
ὄριμου ἀνθρώπου τοῦ γεννᾶ καὶ θέληση καὶ πράξη.
Κι' ὄριμου ἀνθρώπου ἂν τὴν καρδιὰ ὁ Ἐρωτας πλημμυρίσει,
Παιδί τὸν κάνει σὸ μυαλό, στὴ πράξη καὶ στὴν κρίση.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΗΧΟΙ ΠΙΑΝΟΥ, ΑΠΟ ΜΑΚΡΥΑ ...

ΚΑΠΟΙΟΥ πιάνον, ἦχοι μακρονόι,
μέσ' στὴν ἠρεμία τοῦ μεσημεριοῦ,
φτάνουνε ἀνάλαφρα, μαζί,
μὲ τὴν ἀνοιξιὰτικὴ εὐωδιά ἐνὸς λουλουδιοῦ...

Τάχα ἀπὸ ποιὸ σπίτι μέσ' στὴ γειτονιά,
τάχα πίσω ἀπὸ ποιὰ γρίλια μυστικιά,
χοροῦν τὶς νότες οὐθμικὰ μὰ καὶ δειλὰ
χέοια ἀόρατα—μὲ τόση συστολή,
σὰν μιὰ σκέψη πὸν τολμᾷ, δισταχτικὴ :

Τοῦ ἴδιου πιάνον, αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν σοπλό,
τὴ γλυκειὰ τὴ μελωδία τὴ μακρονή,
ἄκουσα ὅπως τώρα—ὦ, εἶμαι βέβαιος γι' αὐτὸ—
κάποια νύχτια φθινοπωρινή...

Καὶ τὴν ἴδια ἀνατριχίλα εἶχα νοιώσει,
κι οὔτε ἤξερα ἀπὸ ποῦ εἶχαν ἀκουσθῆ...
Ὅλα τὰ παράθυρα ἦσαν σκοτεινά,
καὶ φαινόταν νὰ κοιμᾶται ἡ γειτονιά...

Νότες μακρονές—κάτι, λές, ξυπνᾶν
μέσ' στὴ σὺλλογὴ μου—
ἦχοι πιάνον ἀόρατον, ἀπὸ μαζονά,
—κι ὁμως σὰν κομμένον μέσα στὴ ψυχὴ μου...

Μᾶης 1948

N. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ

Ο ΛΑΖΑΡΗΣ στὸ Φασουλᾶ σκοιῶνει τὸν Τιολάλα
 ἔπὸ τὸ Κερατοζῶρι,
 Τὸ Γιουσουφάκι μας ὁ νταῆς μὲ τὰ μουρμούρια τᾶλλα
 κρατιέται μὲ τὸ ζόρι.

Μὰ κι' ὁ Μπανάκης σι' ἀνοιχτὰ στὸν Ἄι Δημήτρη πέρα
 χτυπιέται μὲ κολτοῆδες,
 νὰ μάθουν ἄλλη μιὰ βολὰ τῆ φάρα ποῦχει ἀγέρα,
 ποὺ εἶν' οἱ κατσιοματζῆδες.

Νταῆς εἶναι μὲ τ' ὄνομα — γιὰ κάνετε στὴ μπάντα! —
 κι' ὁ Γεῶργος τ' Ἀραπάκι.
 Ξεχωριστὸς ἀρχιναῆς κρατιέται ὁ Φώνης πάντα,
 ποῦναι Τσιριγωτάκι.

Γιὰ τὸ Ζαφείρη, μάτια μου, βουτίζει τὸ παζάρι
 καὶ τὸ Χατζη - κοντσό,
 ποῦ, μ' ὄλο ποὺ τοῦ σπάσανε κολτοῆδες τὸ ποδάρι
 μνήσκει θεριὸ κρυφό.

Καὶ στὸν Ἀπάνου Μαχαλᾶ τὰ τρία ἰζαμάλια πρώτης
 παιδιὰ φωτιᾶς καὶ σιτάχτης:
 Γιατροῦτσος καὶ τ' ἀδέρφι του τὸ χασαπάκι ὁ Φώτης
 κι' ὁ Ἀλιμαλόγχα ὁ σφάχτης,

κ' οἱ τρεῖς ἀντάμα ρίχνονται καί, φόρα τὰ γεντέκια,
 κάνουνε βούρ καὶ γιούργια.

Κ' οἱ μαχαλάδες τρέμουνε, τρομάζουν τὰ ντουρσέκια
 μὲ τὴν ὁρμὴ καὶ φούργια.—

—Βρὲ κὺρ· πολίτσια, δὲ μπορῶ νᾶμαι ἄντρας καὶ νὰ ρέβω
 μὲ τοῦτα π' ἀγριζιῶνται!
 Νὰ μὴ μὲ ξέρη ἐμὲ ὁ ντουνιάς; Τοὺς ἄλλους τοὺς παινεύω,
 μὰ ἐμὲ δὲ μὲ θυμῶνται...

Ἔχω καὶ γὼ φιλότιμο. Δὲν εἶμαι καὶ σκουπίδι
 Κι' ἄς κρίνη ἡ κοινωγία.—
 Κάνω πὼς τάχα μ' ἄγγιξε, τοῦ δίνω ἓνα βροσιδί
 καὶ τοῦ φριτεύω μία.

Εἶμαι καὶ γὼ παλληκαρῶς. Τί κι' ἂν μὲ πᾶτε τώρα
 στὴ μαύρη φυλακή;
 Τῶκαμα τὸ κομμάτι μου. Γιὰ μὲ μιὰ ὄλη ἡ χώρα,
 γιὰ μένα τὸ νταῆ!

ΦΩΤΟΣ ΠΙΟΦΥΛΛΗΣ

1938.

Σημ.—Τὰ ὀνόματα ποὺ μπαίνουνε σὲ τοῦτο τὸ τραγοῦδι εἶναι ἀληθινὰ, οἷα καὶ τὰ
 μουρμούρια τῆς Σύμωρης καὶ μοῦ ἔαπε στὸ Χαλάντρι ὁ κὺρ-Ἀνέσιος ὁ Καστοίτης.

ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΑΙ ὄλο τὴ φυγὴ
 μὲ καλοτάξιδη γαλέρα —
 νὰ σκέφτουμαι ὄλο τὴ φυγὴ
 σὲ μιὰ φιλόξενη ἄλλη γῆ
 κάποια ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα...

Ν' ἀνθίζει ὁ πόθος μου ὁ κρυφός
 σὰ ρόδο μέσα σὲ μιὰ γλάστρα —
 ν' ἀνθίζει ὁ πόθος μου ὁ κρυφός
 καὶ νὰ γεμίζω ἀπάνω φῶς
 λαμπρότερο κι' ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα...

Ν' ἀπλώνω ὡς πέρα τὰ φτερά,
 πάνω στοῦ ὀρίζοντα τ' ἀσήμια —
 ν' ἀπλώνω ὡς πέρα τὰ φτερά,

ἔχοντας μπρός μου τὴ χαρὰ
 καὶ πίσω μου σωρὸ συντρίμια...

Νὰ πλέω σὲ πέλαο γαλανὸ
 μὲ γύρω ἀσάλευτη γαλήνη —
 νὰ πλέω σὲ πέλαο γαλανὸ
 καὶ νὰ θωρῶ μόνο οὐρανὸ
 ὥσπου τὸ βλέμμα μου νὰ σβήνει...

Ἦ νὰ σκαλώνω σὲ κορφή
 ζωσμένη ἀπὸ κροκάτα νέφη —
 ἢ νὰ σκαλώνω σὲ κορφή,
 ὅπου ἡ γλυκειὰ σου ἐκεῖ μορφή
 νᾶχει σταθεῖ καὶ νὰ μοῦ γνέφει!

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΛΗ

ΔΕΝ ΘΑΧΕΙ φαίνεται παρουσιαστικὸ
 ἀνθρώπου π' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίηση·
 ἴσως δὲν θᾶχει ἀκόμη οὔτε τὴν οἴηση
 τῶν ποιητῶν. Κι' εἶταν ἀλήθεια φυσικὸ

σ' ἀλλότρια καθήκοντα νὰ πέσει.
 Συντάχτης σὲ μιὰ ἐφημερίδα ἐσπερινή.
 ἀδιάκοπα τὸ νοῦ του ἐκεῖ καταπονεῖ
 στὸ ἂν πέσει τὸ δολλάριό ἢ ἂν δὲν πέσει,

ἂν πρέπει ὁ Ὄργανισμὸς νὰ ἐνισχυθεῖ
 τοῦ Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, ἂν τὸ Ἰνστιτοῦτο
 Βάμβακος... κλπ. Τὸ ἔργο, λὲς τοῦτο
 τὸν ἔχει κάμει δυστυχεῖ. Καὶ προσπαθεῖ

μάταια νὰ φύγει ἀπὸ τὴ στήλη αὐτή·
 ἐκεῖνος, ἔχει σχέση μόνον μὲ τὰ Γράμματα.
 Φοβᾶται, ἀνησυχεῖ μήπως τὰ πράγματα
 σκοτώσουν μέσα του βαθμιαία τὸν ποιητή.

Ποιός, ὅμως, ἔχει ἀντιληφθεῖ τὴ διασθεῖται;
 στὴ ψυχὴ του νὰ μποῦνε δὲν μποροῦν.
 Τὴν ὕλη του μὲ ζῆλο ἐπιμελεῖται
 καὶ στὰ οἰκονομικὰ εἰδικὸ τὸν θεωροῦν.

Δὲν θᾶχει φαίνεται παρουσιαστικὸ
 ἀνθρώπου π' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίηση·
 ἴσως δὲν θᾶχει ἀκόμη οὔτε τὴν οἴηση
 τῶν ποιητῶν. Κι' εἶταν ἀλήθεια φυσικό...

ΑΡΗΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Τὸν ξέρομε καλά, καθὼς μᾶς ξέρει.
μαζὶ μας ἀνοιχτόκαρδα γελώντας,
σὰ νέος πατέρας μὲ τοὺς γιουὺς του
Μήτε ἐπουράνιος, μήτε κι' ὑποχθόνιος,
εἶναι μονάχα ἐπίγειος,
«κατ' εἰκόνα κι ὁμοίωσί» μας :
Τοῦ ἀρέσει τὸ κολύμπι, ὁ ἔρωτας, ὁ ἥλιος
καὶ δὲν ὑπόσχεται σ' ἐμᾶς ἄλλον παράδεισο,
παρὰ τὴν πλοῦσια γῆ, τὸ χῶμα τοῦτο,
πού, λιπαρὸ καὶ οἴγουρο' πατοῦμε.

Δὲν ἔχει ἐδῶ στὴν ταπεινὴ «κοιλιάδα τῶν δακρύων»
κανένα γέρο κλειδοκράτορα ὁ Θεὸς μας :
Συχαίνεται πιότερο τοὺς ζημιάνους ἀπ' τοὺς κλέφτες.
Οἱ ἀγγέλοι του κάθε πού θ' ἀμαρτήσουν
σπάγε τ' ἀλουμινένια τὸν φτεροῦ,
μὰ ὅταν τὸ θέλημά του φέρνουν
πάνω ἀπ' τὴν πολιτικὴ πετώνας φύχια,
φτάνουν μὲχρι τὸν τελευταῖο παράλληλο τῆς γῆς
καὶ παπαροῦνες κάνουνε κι' ἀνθίζουνε στοὺς πάγους.

Τὰ γραῖδια κι' οἱ ἐνδοῦχοι ἄς φᾶνε,
τὸ στόμα τους ἀνοίγοντας σὰ χῆνες,
τὸ μάνα τ' οὐρανοῦ.

Ὅμως ἐμεῖς, πού, ἀπὸ παιδιά,
βγαίνοντας ἀπ' τὴν ἐκκλησία τὸ χειμῶνα,
σκορποῦσαμε τὸ ἀντίδρομὸ μας στὰ σπουργίτια,
τώρα, τὸ ξέρομε, πὼς ἄλλο πιά δὲν ἔχουμε
παρὰ μονάχα αὐτὸ γὰ μοιραστοῦμε . . . .

23/10/40

ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΣΑΛΠΑΡΕ ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΜΑΣ...

ΣΑΛΠΑΡΕ τὸ πλοιο-μας οκνὸ
με φορτίο τ' ἀνθίνα ὄνειρά-μας
τὸ νησί που τρέφει τὴ χαρά-μας
ἀντικρύ-μας λούζεται στυλινό.

Φτέρωσε τραγούδια ἡ καρδιά
στ' ὄραμα του δειοῦ λυτρωμού-μας
κι' ἔσβησε τὸ πένθος του καημού-μας
ὅπως ἀπὸ τ' ἀνθος ἡ ευωδιά.

Κι' ἔχουμε πιστέψει με χαρὰ
στ' ὄνειρου τὴν ὁμορφὴ πλεχτάνη,
διώξαμε ἀπ' τὰ μάτια-μας τὴν πλάνη
κι' ἀπλωσαν οἱ πόδοι-μας φτερά...

Τέτοιο ἓνα ταξίδι ἀληθινὸ
—κι' ὄχι μιὰ φυγὴ χωρὶς ἐλπίδα
που δὲν ἔχει τέρμα καὶ σκοπὸ
κι' οὔτε τὸ δερμαίνει μιὰ ἠλιαχτίδα,

καρτερούσε ὁ κάθε ἓνας παλμός
μιὰς καρδιάς ἀγνῆς με πλοῦσια σκέψη.
(Απὸ μας, κανεὶς δε θα πιστέψει
πὼς ὑπάρχει ἀλλοῦ ὁ λυτρωμός).

Λίγο ἀκόμα..Οὔτε ἓνας λυγμός
να μην πνίξει τ' ὄριο-μας τραγοῦδι.
Ἄς ἀνθίσει τώρα σα λουλούδι
ἓνας τῆς χαρὰς ἀλαγαμός.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΓΩΝΙΕΣ

I

ΤΗΣ ΗΧΗΡΗΣ φωνῆς τὸ βόμβο ἀκούω,
Κραυγὴν ἐντρομῆ ἐντός μου πάλι ὑψώνει,
Σκιές μὲ τριγυρίζουν, μαῦρος φόβος
Τὰ φτεροῦ πανωθὲ μου, ὄλο ἀπλώνει . . .

ὦ, πολυαγαπημένο Σὺ παιδί μου
Φῶς μακρονό, σταθμεύεις, μόνο τώρα
Οἱ λευκανθοὶ ἀπλώνονται στὶς θύρες
Μιᾶς προσμονῆς οἱ ἐλπίδες κλώθουν ὄρα . . .

Σπασμὸ ἀγωνίας νοιώθω μέσ' στὰ στήθη,
Ἄδιάλτο σκοτάδι μένει ἡ μέρα,
Ἕλιοι θαμποὶ τρεμόσβυστοι σκοτίζουν
Κι' ὄλη φοβέρα γίνηκε κι' ἡ ἐσπέρα . . .

Φαντάσματα οἱ χαρὲς μακρονὰ μου γρέφουν,
Γυμνά τὰ δέντρα ὑψώνουνε τὰ κλώνια,
Λεητικά μιὰ προσευχὴ ἀνεβαίνει
— Θεέ μου ! τὰ χιόνια, ἄς λυώσουνε, τὰ χιόνια.

II

Η ΜΟΝΩΣΗ μὲ ζώνη κι' ὄλα γύρω
Σιωποῦν, καὶ σποῦν οἱ ραγισμένοι μου ἦχοι,
Τοικυμισμένη θάλασσα σαλεύουν,
Ἀπάνωθε καὶ γροσθὲ μου οἱ τοῖχοι . . .

Κι' ὡς ἔπαφα γὰ ζῶ, πασχίζω πάντα
Κι' ἀποζητῶ γὰ διώξω ἀπ' τὴν καρδιά μου,
Τὸ μῖσος: ὦ οἱ ἄνθρωποι ! ἀγάπη μόνο
Ἐκλείνα ἐγὼ, βαθεῖα κι' ὄλο δικιά μου . . .

Ἕλιε λαμπρὸ ! προσμένουν σέ, γὰ φέξεις
Μὲ τῆς ἀγῆς τὸ ξύπνημα ποιλάκια,
Θὰ φτάσουν μὲ κ' οἱ ἐλπίδες ὡς θὰ μ' εὔρουν,
Τογατιστὴ στοῦ πόνου μου τ' ἀιλάκια . . .

Χαῖρε χαρὰ τ' ἀνέσπερον φωτός μου
Καὶ λαμπεροῦ μου ἀστέρι τώρα χαῖρε,
— Μιᾶς ἀνοιξῆς προσμένω τὰ μαγνάδια, —
Κι' ἄχ ! τὸ χροσὸ μου δέρας πάλι φέρε . . .

Δεκέμβριος 1942

ΤΙΛΛΑ ΜΠΑΛΗ

Η ΠΛΑΚΑ ή παμπάλαια του φωνογράφου
άκου πώς μελωδεί ή φωνή του τάφου

Για ένα καιρό και μιὰ εποχή σβυμένη
στο λεύκωμα ή σελίδα κίτρινη σβυμένη.

Η μισοτελειωμένη αρχαία σελίδα
το αιώριο θέμα: Αγάπη, πίστη, ελπίδα!

Στην οικαιστή από δού βαρεία καρέλα
νεκρή, σιγάριο της σκηνώμα ή δαντέλα!

Νεκρή, πασαλειμένη αλόη και φρούλι
"Όρο" ή πωρή που ανέμιζε το τούλι

Το τούλι, άφρό, πανί, τί θείο σιγάλο
το ένα νησί γαλάζιο πίσω απ' άλλο!

Τάσπρα παρθένα δάκτυλα σαν χοίρια
κι ανάμεσα ή βελόνα μιὰ ήλιακίνα.

Νάντισορει, να γράφει και νάνθίζει
και μέσ' το ζόφο ανέσπερο να οδηγεί

Το «Έαρ γλινκ» το φως να σουρουπώνει
και στον Κεραμεικό να κλαίει τήδη.

Κάτω απ' το σελινόφως μιὰ κινάρα
να λυώνει απ' άγωνία και λαχτάρα.

Κάτω απ' το σελινόφως κι οι λιγμοί της
σα δάκρυα να μουσχεύουν τη χορδή της!

Νακούει τώχο φεγγάρι το ελεγείο
και να το ταξιδεύει οδράνιο πλοίο.

Τάπλό, παλήθ τραγούδι που ή μοκλή του
σπονδή του έλέους στο βάθος τάνεκλήτου

Σπονδή του έλέους, και κόλλυβο του τάφου
ή πλάκα ή παμπάλαια του φωνογράφου!

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

● ● ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΟΜΠΑΣΜΟΙ ● ●

ΤΟ ΝΑ κομπάζει δημοσία ένας άνθρωπος, για την οποιαδήποτε πραγματικήν αξία του, είναι ζήτημα ιδιοσυγκρασίας αλλά και δικαίωμα του αναφαίρετο, — ίσως, μάλιστα, πολύ πιο μεγαλύτερο, προκειμένου για πνευματικά ζητήματα, από εκείνου, που κομπάζει για την όμορφιά του, ή για την αθλητικήν επίδοσή του. "Αν ζημιώνεται, μ' αυτό, ή όχι, είναι δικός του, άσφαλώς, κι' αυτό, λογαριασμός, — δεδομένου ότι, όντως, ζημιώνεται, περισσότερο απ' ό,τι το φαντάζεται. Και ζημιώνεται, για την εξής αιτία: Αυτός που καμαρώνει, εϊτ' επαίρεται, δείχνει, μ' αυτή τη συμπεριφορά του, ότι ή ίδια του αξία τον θαμπώνει, τον καταπλήσσει και τον κάνει ν' άπορη, σα να μην περίμενε, ούτε αυτός ο ίδιος να την έχη. — κι' έτσι, υποτιμά τον εαυτό του... "Όποιος έχει πεποιθήση στις ίδιες του δυνάμεις, στο έργο του, στις δυνατότητές του, δε συγκινείται απ' αυτό το γεγονός, γιατί το ξαίρει και το περιμένει, — κι' έτσι, φανερώνει και στους άλλους πλήρη άταραξία και γαλήνη, μ' άλλα λόγια, έντελή νηφαλιότητα. "Ο κομπαστής, είναι ο ταραγμένος, ο ζαλισμένος απ' την ίδια του τη φήμη, απ' τους επαίνους, που μπορεί και προκαλεί, απ' τις άπρόοπτες, γι' αυτόν, επιτυχίες του.

Αλλά, συγχρόνως, — και το είπαμε, κι' αυτό —, είναι καθαρό δικαίωμα του, όπως είναι καθαρό δικαίωμα του, το ντύσιμό του, ή οι πεποιθήσεις του. "Όμως, ή κατάχρηση αυτού του δικαίωματος, άποτελεί μιὰ πράξη πιδ δημοσία, κάτι το κοινωνικά ευρύτερο, όπως των ήθών ή προσβολή, προκειμένου για το ντύσιμό του. "Αν ή ίδια του ή γνώμη για το έργο του, — για το έργο του, ή για το άτομό του —, ξεπερνά ή όρισμένα όρια, και τον σπών καθένα το δικαίωμα να τον περιορίση με τα λόγια του, και να τον κάνει να σταθή εκεί που πρέπει.

"Όποιος χορδώνεται για «μέγας συγγραφείς», μπορεί να μάθη, απ' τους άλλους, πως δεν είναι. Είναι κι' αυτό, δικαίωμα των άλλων, να του υποδείξουν την αλήθεια, — ή τουλάχιστον, ότι, αυτοί πιστεύουν για το λόγο του... Κι' όταν μέν, αυτός ο κομπασμός, είναι πολύ πολύ νεανικός, έχει βέβαια, το έλαφρυντικό του, — το έλαφρυντικό της ήλικίας. Στους πολύ νέους, συγχωρούνται πολλά πράγματα, κι' ανάμεσα της κι' ο πολύς, ο άκρατος, μεγάλος αυτοενθουσιασμός. "Όταν, όμως ο καιρός περσίση, των κάποιων τέτιων ένθουσιασμών, κι' ή ήλικία είναι ώριμότερη, — έ, τότε, κι' οι άπόψεις μεταβάλλονται, κι' οι επικρίσεις, είναι φυσικό, να γίνονται, πιο δίκαια όριμότερες.

"Έχω υπ' όψιν όρισμένους πρώην νέους, που καταχωώνται, κάπως φανερότερα, του κεκτημένου των εκείνου δικαίωματος. Αυτοί δεν

πρέπει να παραπονούνται, αν ελέγχονται πάλυ από αυστηρότερα, από τους νέους τους πραγματικούς.

"Όλ' αυτά, βέβαια, συνέβαιναν ανέκαθεν. — αν και κάθε εποχή, έχει την άνοησία να πιστεύη, πως δε συμβαίνουν, παρά μοναχά σ' αυτήν, πως είνε ιδιαίτερα γνωρίσματα, χαρακτηριστικά της περιόδου της. Τα φαινόμενα είνε τα ίδια πάντα, και δεν ποικίλλουν, ούτε καν στις εκδηλώσεις τους. Πάντα υπήρχαν νέοι και μη νέοι, κι' ή έπαρση, κι' ο κομπασμός, ήταν, κι' αυτός, ανέκαθεν, το μέγα γνώρισμά τους! Κι' αυτά που λέμε, σήμερα, στους νέους, σίγουρα θα ειπώθηκαν, πολλές φορές, και άλλοτε, άφου «ούδεν καινόν υπό τον ήλιον», κι' «οι αιώνες άναγοράφουν άλλήλους»! "Αλλ' αυτό, δεν είναι λόγος, βέβαια, να τ' άποσιωπήσουμε, κι' έμεις...

"Όμολογώ ελιτρινός, ωστόσο, πως δε μπορώ να πολυκαταλάβω τη νοσηροσία των ανθρώπων, που αυτοκηρύσσονται «μεγάλοι»: αν μεν είνε, πράγματι, γιατί να το φωνάζουν; αν δεν είνε, πάλι, γιατί ν' αυταπατώνται; — κι' άφου, εξ' άλλου, δεν υπάρχει τρόπος να γίνουν, μόνον έπειδή το λένε! Και δεν είναι, τάχα, άπειρώς προτιμώτερο, να μάς το πούν οι άλλοι, πως είμαστε μεγάλοι, αντί να θέλωμε, έμεις, να πείσουμε τους άλλους; Τόσο, λοιπόν, ή λογική τους λείπει, — μιὰ υποτυπώδης λογική, — ώστε να μη θέλουν να προσβούν στον άπλόν αυτό συλλογισμό;

"Αλλά, θα μου πητε, είναι τάχα προτιμότερη ή ταπεινοφροσύνη, — ένα είδος όποκριτικής, κι' αντιποθητικά μισοκακόμοιρης, έκζητημένης ταπεινοφροσύνης, με την όποιαν, άλλοι πάντως, έξυπνότεροι, — ντύνουν την ύπερμετρην αυτοεκτίμησή της, και τον κορυμμένον έντεχνά, βαθύν εγωϊσμό τους; "Ισως, ν' εκείνοι, να το παρακάνουν, — αλλά είνε, τέ' οσπάντων, κοσμιώτεροι. Τηρούν κάποια προσήματα, τουλάχιστον, μ' ένα κάλυμμα καλής χνατροφής, κι' ως είνε κάπως υπερβολικοί, στην ήθιοποιία τους αυτή. Δεν προσβάλλουν, δεν κινούν την άγανάκτηση, άσχετα αν, μ' αυτό τον τρόπο, εκμαιεύουν τα έγκώμια και τις φιλοφρονήσεις, που οι άλλοι σπεύδουν, όποσδήποτε, ν' αντιπαρατάξουν στις εκφράσεις των. Μιὰ φορά, δεν ένοχλούν κανένα.

Δεν αναφέρω, — και δε θέλω ν' αναφέρω —, πολύ συγκεκριμένα γεγονότα, ούτε να όπονο ήσω πρόσωπα, πολύ γνωστά στους κύκλους μας τους φιλολογικούς. Και τα δυό φαινόμενα, δεν είνε τόσο σπάνια, κι' άθελα φέρνουν στο μυαλό πολλούς αντιπροσώπους των. "Έγώ, τουλάχιστον, μιλώντας γενικά, έχω στο νού μου περιπτώσεις ειδικές, κι' όσοι διαβάζουν τις γραμμές αυτές, εκείνοι ως φροντίσουν να τις εύρουν.

Τι υποδείγματα, αληθινά, θαυμάσια, παρή-

γορα κι' ανακουφιστικά, είναι οι άνθρωποι, που δέχονται τη φήμη τους, — και κάποτε, τη δόξα τους —, άταραχα και φιλοσοφημένα, αν όχι μ' ένα σαρκασμό πικρό βαθύτερο, και δεν ξεπάζονται, δε κλονούν τους καμπίσους, μήτε και χάνουν την ώραία ψυχραιμία τους, μπροστά σ' αυτές τις τιποτένιες ματαιότητες, με τις οποίες οι καίμενοι άνθρωποι προσπαθούν να παρηγορηθούν! Πόσο μάς πείθουν με τη στάση τους αυτοί για την ήθικη, πραγματική κι' αυθεντική ανωτερότητά τους! Πόση αξιοπρέπεια στη συμπεριφορά των, — πόση πείρα ώριμη, και γόνιμη, προϋπαθέτων και ύποδηλώνουν... Κάποτε, κι' αυτή η μετριότητα, ντυμένη μ' ένα τόσο σεμνό ρούχο, σχεδόν φαντάζει σαν ανωτερότητα, — αν και είναι, ήδη, μιά ανωτερότητα, θετική και ουσιαστική, έστω κι' αν το έργο ύπολείπεται, κι' αν η απόδοση δεν

είναι ότι, θάπρεπε, ή ό,τι θά ζητούσαμε γιό είναι! Κι' ενώ τούτοι θά κατέχουν κάποια θέση, — μεγάλην ή μικρή, μά πάντως σίγουρη —, στην εκτίμηση και στη συμπάθειά μας, στους άλλους, που δεν κάνουν τίποτ' άλλο, παρά να κοκκορεύονται και ν' αυτοκαμαρώνονται, και να μάς ποζάρουν για σπουδαίοι, — άζόμα κι' αν το έργο τους έχει κάποια αξία —, και που μάς λένε διαρκώς, κάθε στιγμή «έγώ είμαι, και κανένας άλλος!», όταν τυχαίην, κάποτε, και μάς παραφουσκώσουν, θάχωμε τό δικαίωμα, κι' εμείς να τους πούμε, άλλο τόσο άπροσάλυπτα : — «Κίτριτοι, σάς άκούσαμε, δεν είμαστε κοφροί! Τ' άκούσαμε χίλιες φορές, πώς είσατε μεγάλοι! Άς είστε ό,τι θέλετε, δεν έχουμε αντίρρηση! Άλλ' έπιτέλους, μη μάς ένοχλήτε».

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΠΟΥ ΠΑΝ;

ΠΟΤΕ τον άγνωστο Θεό να μην τον λησιμονήσεις
γιατί είναι πάντα ή δύναμη ή μυστικά και ή πλέγμα
που τη χαρά σε κάθε ζωη διοχετεύει άκαιργια
και μη ποτέ, αν έτόλμησες τό πόδι να κουνήσεις

για όμπρός, θαρείς πώς σε άφηκε τό άνίκητό του χέρι
να βγεις από τό δρόμο του χωρίς ποινή; είτε χείρει,

είτε θρηνά τό κάθε τί, που ή κοίπα τό κερνάει
της ζωής, ώσάν των όνειρων τό ρέμα προσπερνάει

που καβαλλιέρο αλάζουσε παντοινά και νιάμα —
σε σάλες μαρμαρόδετες όπου ή παλιά ουρλιάζει
ή Βαβυλώνα και στα άδρά τά άνάκλινητρα σκολιάζει —
γέλια και κλάματα γιατί και όφτά και εκείνα άντάμα

άπό την ίδια άνάβλυσαν τη Μάγια' άφτη πλαταίνει
τά βουλεβάρτα άδιάκοπα του μέλλοντος — που ως ήχος
βαρύνε καμπάνας άπελπης, κυματιασμένος δίχως
σταματημό και αιώνιος, έτσι έρχεται — και στένει

πάντα πιο πέρα τό σταυρό της ευτυχίας, Άλλί σου,
ζητιάνε' έσύ, δεν έδωκες του άνθρώπου τό φιλί σου
τό όγνό ποτέ γιατί έλαγες ή άποριχητή και ή μαύρη
του βουλεβάρτου. Οί άνθρωποι οί άλυσωμένοι ως μαύροι

έκει, οί όκνοί, που άτέλειωτος των μόχτων τους ό δρόμος,
που πάν; Σε σενα, Άπόλωνα, σ' έσε, μεγάλη Άσταρη,
σε σενο, Πάνα και Βηθλεέμ, σ' έσε, που τό κατάρι
τό κομικό σου έτένωσες, αιώνα της σκέψης. Όμως
που πάν :

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΠΑΛΑΣ

ΠΡΟΜΗΝΥΜΑΤΑ

ΕΤΗ ΞΕΡΑ τούτη που βαθειά σιζίζει τη θάλασσα
Όπου ό άχός του πέλαγου τη συγκλονίζει και τη δέονει
Στένομαι τώρα που τραβιούνται τά νερά,
Τώρα που αναλωώνται σε χρωματιστούς κύκλους τά κύματα
Και τηράω με σπασμένα μάτια τό άσημι που γυαλίζει,
Τηράω τά ποτάμια που λάμπουν σαν σπαθιά στο ήλιο
Κι' άκώ τους πειτεινούς που προμηνούν την άλλαγή.

Κι' ως ξετιλλούνται τά χρώματα ψυχανεμίζομαι
Στα χάλκινα φτερά του άπείρου και ζωσμένος
Με τις άχτιδες του ήλιου σέφτομαι στη δόση του
Και λυώνω στο μενεξεδένιο βλέφαρο της θάλασσας.

Μάχομαι ν' άπλωθώ, μά τραβηγμένος
Άπ' τον άφρό του καταρχάχη που κυλά στις φλέβες μου,
Άπ' τό άνιβούϊσμα του κόσμου του παμπάλαιου
(Κείνον που σβύνει σαν ταμπέλα στον καιρό
Κείνον που θάσθει και δε φαίνεται άζόμα)
Κάθομαι έδω κι' άκώ με χίλια αυτιά
Τους πειτεινούς που προμηνούν την άλλαγή.

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

ΜΙΚΡΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ σε μιά χώρα θερμή
με τό φλογερό της ήλιο από ψηλά να ρίχνη
τό χρυσό φώς του σε βέλη·

κι' αγάπησα ότι είδαν ώραίο τά μάτια μου
κι' ότι διψούσε ή καρδιά μου :

τόν Έρωτα,
τά λουλούδια
τά τραγούδια
— κι' Έσένα — — —

Τίποτα δε μου φάνηκε πιστό,
τίποτα δε δικαίωσε τις προσδοκίες μου :

— ό Έρωτας με πρόδωσε κι' ήπια φαρμάκι
—τά λουλούδια ζάλισαν τη ζωή μου
—τά τραγούδια μέδυσαν τη σάρκα μου,
—κι' ΕΣΥ, — περισσότερο άπ' όλους, ΕΣΥ
με πίκρανες και με πρόδωσες...

[... Άς μη μιλούμε πιά τώρα για τίποτα
— ό Έρωτας είναι φευγάτος
—τά λουλούδια είναι μαρμαμένα
—τά τραγούδια από καιρό ξεχασμένα
και πιότερο άπ' όλα, έχεις φύγει, ΕΣΥ.]

ΚΛΗΜΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ

ΜΑΣ ΤΟΚΛΕΙΣΕΝ ώραία— μὲς τῆ βιά του—
ὁ ἀγέρας, τοῦ ἔρωτά μας τὸ βιβλίον
πὸν μείναμε δὲ βάλουμε σὲ μιά του
σελίδα, οὐδέ ἴνα ἀνθος γιὰ σημεῖο.

Οὐτ' ἓνα σταυροδάκι . . . Ὡ τί τοῦ ἔλλα
στὰ δάχτυλα ὅταν βάναμε τίς βέρες,
ἢ γῆς, ὁ ὠρανὸς πὸν ἔχαμογέλια,
τ' ἀνθάκια λεμονιάς στὶς πλουτουνιέρες . . .

Καὶ τώρα τί θὰ κάνουμε ; Σὲ μὴ ἄκρη
νὰ κλάψουμε ; Ὡ τί θὰ ὠφελήσῃ
περσότερο ἢ λιγότερο ἓνα δάκρυ ;
Ὁ ἄνεμος τὰ πλοῖα θὰ μᾶς χωρίσει.

Κι' ἐμεῖς σὰν δυνὸ πλοίαρχοι ἀγαπημένοι
πλοίων πὸν διασταυρώνει τὸνα τἄλλο
ἄλλο—παρὰ νὰ ὑψώσουμε—δὲ μένει
χαρούμενο στὰ ξάφτια μας σινιάλο . . .

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΜΗ ΒΑΣΑΝΙΖΕΙΣ ἌΛΛΟ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ...

ΜΗ βασανίζεις ἄλλο τὴν καρδιά μου,
δὲν βλέπεις πόσο ἀδύνατα χτυπᾷ ;
Ξερὰ τὰ φύλλα μου ὅλα τὰ κλαδιά μου
καὶ μοναχὰ τὰ δάκρυα εἶναι νωπά . . .

Κάθε μου ἀνάσα μοιάζει ἢ τελευταία
στὰ χεῖλια μου ἀνεβαίνει, ἀοργή, καπνὴ,
κι' εἶμαι κι' ἐγὼ σὰν μιά θλιμμένη ἰτέα
πὸν στὸ ποτάμι γέρονι νὰ κλαφτῆ . . .

Τάχα ἀπὸ σένα ξέρω τί ζητᾷω ;
Κι' ὅμως σὰν ὀφειλέτῃ σὲ θωρῶ,
νιώθω γιὰ μένα τὸ αἶσθημα σου πρᾶο,
κι ἀκόμα ἴσως στὸ βάθος, τρυφερό.

Μὰ δὲ φτάνει. Θέλω στὶς κορφίτσες
ἀπάτητων βουνῶν ν' ἀνυψωθῶ,
μὲς σὲ σπηλιές, πὸν οἱ λόκοι κι' οἱ νυφίτσες
τὸ ματωμένο στήσανε χορὸ.

Μὲς σὲ βαθειά, σὲ μακρινὰ πελάγη
σ' ἓνα μονόξυλο κι' οἱ δυνὸ μας μοναχοὶ
νὰ μᾶς λιγνίζουν τῶν γυαλῶν οἱ μάγοι,
τοῦ ἔρωτα νὰ μᾶς κάνουν διδαχὴ.

Θέλω, στὰ τροπικά, παρθένα, δάση
πὸν ἀγέλες ἀγοιμεμένων ζαχαδιῶν
θὰ πηλαλᾶν, τὸ βῆμα μας, νὰ φτάσῃ,
μὲ τὸ ρυθμὸ, τῶν δίδυμων καρδιῶν . . .

Καὶ ξάφρον, νὰ γελάμε ἐμεῖς ἀθῶνα,
σὰν δυνὸ παιδιὰ πὸν ἀφήσαν τὸ σκολειό,
γιὰ νὰ κελίσουν στῶν δασῶν τὴν πόα . . .
Καφτὸ νᾶν τὸ αἶσθημά μας, τὸ παλῆό . . .

Καὶ μὴν ἀγνή, στὴν ἀγκάλια τῆς Φύσης
ἀφοῦ μεθύσωμε ἀπὸ ἔρωτα τρανὸ
ν' ἀπλώσῃς πιά τὸ χέρι γιὰ ν' ἀφήσῃς
τὴν ὑστερονῆ πνοή μας, στὸ Κενό . . .

ΜΙΛΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ - ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΟΔΗΓΟΣ ἢ ἐγχειρίδιον διανοουμένου «μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ» τὸ φυλλάδιο τοῦ κ. Δημ. Ἀλεξάνδρου : «Μερικοὶ στοχασμοὶ γιὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ ἔργο του». Ἡ μελέτη αὐτὴ ἀποτελεῖ συνέχεια μιᾶς ἄλλης, πού ἔχει τὸν τίτλο : «Ἡ σημερινὴ θέσις τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν στὴν Ἑλλάδα». Κ' ὁδὸ μᾶζι ἀποτελοῦνε τὴν εἰσαγωγή πού πρόταξε ὁ συγγραφέας στὴν ὑποδειγματικὴ του μετάφραση τοῦ «Σοφιστῆ» τοῦ Πλάτωνα. Αὐτὴ ἡ εἰσαγωγή, μοναδικὴ στὸ εἶδος τῆς γιὰ τὴν ἐπιστημονικότητά της καὶ τὴ βαθιὰ τῆς σκέψῃ ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ στοχασμοῦ.

Ἄν τὸ θέμα τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἔχει γενικώτερη σημασία γιὰ τὸ νεώτερο πολιτισμὸ, τὸ θέμα τοῦ πῶς ἐξετάζεται ἐπιστημονικὰ ἓνα ἔργο δημοσυργικὸ καὶ μιά ἱστορικὴ προσωπικότητα ἔχει ἐπίσης γενικώτατη σημασία γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ ἑνὸς τόπου, γιὰτὶ μονάχα ἢ ἐπιστημονικὴ ἐξέταση μᾶς δίνει τὴν «κατανόησι τῆς ἀλήθειας». Γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἀξίζει ν' ἀσχοληθῶμε μὲ τὸ δεύτερο μέρος τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου στὸν πλοῦτονικὸ «Σοφιστῆ».

Ὀνόμασα τὴ μελέτη αὐτὴ «ὀδηγὸ διανοουμένου» καὶ δὲ λέγω ὑπερβολῆ. Σπάνια γράφονται στὴν Ἑλλάδα μελέτες ἔτσι ὀλοκληρωμένες καὶ βαθυστόχαστες γιὰ ἓνα ζήτημα τόσο σοβαρό. Γιὰτὶ ἡ διανόησι τοῦ τόπου μας «ὅπου θέλει πνεῖ». Ζητήματα πού θέλου ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ὅπως εἶναι στὴν περίπτωσι, πού μιλοῦμε, ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ ὁμαδικοῦ βίου, λύνονται μὲ τὴν ὑποκειμενικὴ ἀποκάλυψιν. Γι' αὐτὸ ἔχομε διανοουμένους καὶ διανόησι δὲν ἔχομε. Ἡ νεοελληνικὴ διανόησι ἀντὶς νὰ προσπαθεῖ ν' ἀναλύει καὶ ν' ἀνασυνθέτει τ' ἀντικείμενά του «μὲ τὸ πῶς δυνατὸ ὅπλο τοῦ ἀνθρώπου», τὴν ἐπιστημονικὴ κατανόησι, προσπαθεῖ νὰ ὑψωθεῖ «ἐπέκεινα τῆς ἀνοήτου καὶ ἀλόγου φύσεως» δηλ. χρησιμοποιεῖ ὡς μέσο γιὰ τὴν κατανόησι τῆς πραγματικότητος τὴν ἀγέρωχὴ περιφρόνησι τῆς πραγματικότητος.

«Κατανόησι κ' ἐρμηνεία δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι σωστὴ στὴ βάση της, ἂν δὲ συλλάβῃ τὸ σχετικὸ καὶ τὸ αἰτιοκρατημένον, ὅσο κι' ἂν παρουσιάζεται γιὰ ἀπόλυτο καὶ γιὰ πηγαῖο καὶ πρωτόφαντο. Τρία βασικά στοιχεῖα ξεχωρίζομε στὰ ἱστορικὰ εἰδησιολογικά : α) τὰ κοινοσυνηθιστά (γλῶσσα, μῦθος, θρησκεία, οἰκογενειακὴ ὀργανῶσι, τέχνη λαϊκὴ κτλ.). Ὅλες οἱ ἐπιστῆμες πού ἐξετάζουν αὐτὰ τὰ δημιουργήματα εἶνε ἐπιστῆμες κοινωνικῆς καὶ ἢ μεθόδους τους κοινωνιολογικῆς β) τὰ ἀτομικοσυνηθιστά δημιουργήματα, ὅσα παρουσιάζονται ὡς ἔργα ὀρισμένων ἀτόμων. Ἀλλὰ τὰ ἔργα τῆς ἀτομικῆς δημιουργίας εἶναι προέχουσα τῆς κοινοσυνηθιστάς. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι ἢ προσωπικὴ συμβολὴ τοῦ δημιουργοῦ σ' αὐτὰ ; Γιὰ νὰ δοθῆ ἀπάντησι σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθῆ τὸ τρίτο στοιχεῖον γ) ὁ δημιουργός. Στὴν ἐξέτασι τῆς προσωπικότητος τοῦ δημιουργοῦ θὰ μᾶς βοηθήσουν πολλὰς ἐπιστῆμες : βιολογία, ψυχολογία, κοινωνιολογία καὶ πολλὰς εἰδικώτερες : θρησκεία, πολιτεολογία, τεχνολογία, ἐπιστημολογία, ἱστορία τῆς φιλοσοφίας καὶ ἱστορία. Ἄλλ' ἢ θεωρήσι μας, «μολονότι θὰ ξεκινᾶ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς, θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἐνιαία, νὰ συντρέχῃ πρὸς μιὰ συνολικὴ ἀποψῆ καὶ γιὰ τὸν δημιουργὸ καὶ γιὰ τὸ ἔργο του, νὰ ἔχῃ μᾶζι κάθε στοιχεῖον ἀνάλογον μὲ τὴν θέσι, τοῦ μέσα στὸ σύνολον ἔτσι πού τὸ τελικὸν τὸν πόρισμα νὰ εἶνε μιά πραγματικὴ ἀνασύνθεσι τῆς ὀλότητος καὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου καὶ στὴ γένεσί τους καὶ στὴ δυνάμει καὶ τὸν ἐξέλιξιν καὶ στὴν τελειώσι τους».

Ἀλλὰ νὰ ποῖο εἶνε τὸ γενικὸ τυπικὸ σχῆμα τῆς ἔρευνας μιᾶς προσωπικότητος ; Κάθε ἀνθρωπὸς ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού γενιέται φέρνει μᾶζι του ὀρισμένα βιολογικά γνωρίσματα. Ἡ φυλετικὴ του καταγωγή, ἢ ἄμεση κληρονομικότης, ἢ ὀρισμένη ἰδιοσυστασία καὶ ποιότητα τοῦ κυτταρικοῦ του πλέγματος, ὀργανικὲς προδιαθέσεις, πλεονεκτήματα ἢ μειονεκτήματα, λειτουργικὲς ἀνωμαλίες κτλ. κτλ. ἀπαρτίζουν τὸν γόνον τῆς προσωπικότητος. Ἐπειτα θὰ ἐξετασθοῦν ὅλες οἱ πολλαπλῶτατες ἐπιρροὲς πού προέρχονται ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα ἀνθρώπου. «Ἀνάμεσα στὶς δύο ἀκραεῖς πόλεις τῆς ζωῆς παίζεται μὲ ἀδιάκοπες μεταλλαγὰς καὶ «ἐπεισῶδι» γιὰ κάθε ἀτομὸ καὶ πολὺ περισσότερο γιὰ τὸν δημιουργὸ τὸ δράμα, πού μιά του πλευρὰ εἶνε ἢ πνευματικὴ του δημιουργία. Αὐτὸ πού πλάθεται κάθε στιγμὴ ἀπὸ τὴν ἐπαφή τοῦ γόνου τοῦ πρὸς τ' ἀπειράριθμα στοιχεῖα, πού ἀδιάκοπα τὸν ἐρεθίζουν καὶ προκαλοῦν τὴν ἀντίδρασί του καὶ τὸν ἐπηρέαζον καὶ τὸν μετατρέπον εἶνε ὁ φαινότυπος, ἢ ψυχοφυσιολογικὴ σύνθεσι, ἢ κάθε στιγμὴ κινουμένη καὶ ζωντανὴ καὶ ἐνεργητικὴ προσωπικότης ἀπὸ τὴν βρεφικὴν ἡλικία ὡς τὸ κατέβασμα τῆς αὐλαίας».

Ἡ ψυχοφυσιολογικὴ αὐτὴ ἰδιοσυγκρασία κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴ βασικὴ ροπὴ γιὰ τὴν ὀπλεωρὴν πρᾶξι καὶ τὸν ἔγῳ, πού παρουσιάζεται διακλασθισμένη ὡς τρία ἔνστικτα : α) τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρησίας, β) τὸ ἔνστικτον τῆς ἀναπαραγωγῆς, γ) τὸ ἔνστικτον τῆς κυριαρχικῆς ἐπιβίωσης τοῦ ἑαυτοῦ.

Ἀπὸ τὴν ὀλοκληρωμένην ζωὴν τοῦ δημιουργοῦ θὰ βροῦμε τὰ στοιχεῖα πού ἐρμηνεύον τὸ ἔργο του. Ἄλλ' ἐπειδὴ τῶν παλαιότερων δημιουργῶν ἀγνοοῦμε τὴν ζωὴν, γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἔργο τους ἀναδημιουργικὰ θὰ προσπαθήσομε νὰ μαντέψομε τὴν ζωὴν τους. (Πάντως δὲν θὰ ξεχνᾶμε, πὸς τὸ ἔργο μπορεῖ νὰ εἶνε σὺν ἑξεία τῆς ζωῆς τοῦ δημιουργοῦ, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ εἶνε καὶ ἀντίθετον). Δὲν θὰ ξεχνοῦμε ἀκόμα, πὸς δημιουργός καὶ ἔργο

πηγάζουν από τη γύρω τους κοινωνία και την κοινωνική συνείδηση και σ' αυτήν τείνουν να χυθούν, να ένωθούν και να γίνουν ένα μαζί της. «Ο υπέρτατος πόθος και η υπέρτατη δικαίωση και του δημιουργού και του έργου του είναι να γίνονται ενωμένοι».

«Δέν πρέπει ν' αφήσουμε το ολοκληρωτικό ενατένισμα της προσωπικότητας ή του έργου να χαθῆ μέσα στη λεπτομερειακή ανάλυση... Το συνολικό, το ενεργητικό αντίκρουσμα παραμένει πάντα ο έσχατος λόγος και κύριος σκοπός της ιστορικής γνώσης».

Λυπούμαστε πού δε μπορούμε να δώσουμε πλατύτερα τις ιδέες του συγγραφέα, πού τις διατυπώνει κι' ο ίδιος πολύ σφιχτά και περιεχτικά και πού η δική μας περιλήψη τους δίνει ένα χαρακτήρα δογματικό. Πρέπει κάθε «διανοούμενος» να ἔχη στη τσέπη του αυτόν τόν «όδηγό» του κ. *Αλεξάνδρου. Και κυρίως να μελετήση καλά τόν τρόπο μέ τόν όποιον εφαρμόζει τις ιδέες του ο συγγραφέας άπάνω στην έρευνα της ζωής και του έργου του Πλάτωνα.

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΝΙΚΗΜΕΝΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΕΤΣΙ ΣΚΕΦΤΟΤΑΝ ΚΙ ΕΤΣΙ ΕΠΡΑΤΕ ΚΙ ΕΠΑΘΕ ΟΤΙ
ΠΑΘΑΙΝΟΥΝ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΑΓΡΥΠΝΗΣΑΝ ΠΙΚΡΑ ΠΑΝΩ
ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΜΙΑΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ ΑΛΛΟΠΡΟΣΑΛΛΗΣ

Πεταξαν τὰ χαρμόσυνα πουλιά
ἀπ' τό χρυσό κλουβί των 'Απριλίων!

Πού είναι λοιπόν οι αϊθέρεις ροδοαγές;

Τὰ λατρευτά έκοιμήθηκαν κορίτσια
σέ φλογερές άγγάλες Έραστών.

*Άλλοτε ή Σκέψη σου ήτανε περβόλι
πράσινο, δροσερό και φωτεινό.

*Άλλοτε στην ψυχή σου ολάσπροι άγγέλοι
σέ κυανὰ ζυγίζονταν νερά.

*Άλλοτε οι πόθοι του εύχμου κορμιού σου
φλόγες χρυσές τaráζαν τή Νυχτιά

Δυό χελιδόνια σου κλεβαν τό βήμα
Δυό χρυσαφένια άστέρια τή ματιά
μιάν άστραπή τό ξάφνιασμα του γέλιου
ό άκύμαντος τήν έκσταση Ουράνος.

Κι έμεις πού τότε σ' είχαμε προδώσει
για τών βιβλίων τήν τέφρα τήν πικρή
για τόν ίστό μιας πάνσοφης άράχνης
για ένα κερι σέ μιá σοφίτα ώχρό.

Τώρα τρελλά πού ράμφισε τό τζάμι
τό πρώτο χελιδόνι του 'Απριλιού
βγήκαμε να σέ δοῦμε στολισμένη
ροδοστεφανωμένη, άσπροντυμένη
σέ γόνδολα πού κύκνοι άφρογλυστροῦν

*Αχ! Θα μάς βρής ώχροῦς και σκονισμένους
μέ παγωμένες σκέψεις και κορμιά
άγρυνισμένους, Θεέ μου, κουρασμένους!

Πρέπει να θυμηδοῦμε πώς γελοῦν
πρέπει να θυμηδοῦμε πώς δακρῦζουν
μέσα σέ μιάν εύφρόσυνη άγκαλιό.

Βγήκαμε να σέ βροῦμε στολισμένη
μα έξω στη θύρα άγρύπναγε ή Νυχτιά
και στο σιληπνό σκοτάδι άσπρίζαν Τάφοι
και γύρω άνάβαν πένδυμοι φανοί.

Κι όμως μακριά από έμάς σέ κάποια χώρα
μέ δάλασες γαλάζιες φωτεινές
μέ φλογερές του 'Ορίζοντα άνατάσεις
μέ λευκά νέφη γλάρων χαρωπών
μέ κατοπράσιν' δλοη βραδουασμένα
θα σ' είχαν στήσει γι' άγαλμα δεάς.

Μέ φύκια και γιρλάντες στολισμένη
ροδοστεφανωμένη άσπροντυμένη
θα σκόρπιζες χαμόγελων λουλούδια
κι' όνειρων πέπλους δ' άπλωνες λευκούς.

Κι ενώ τριγύρω δ' άστραφτε ο χορός
τά χαρ' ά ξανδόμαλλα παιδάκια
δ' άνάβαν φλόγες γέλοιου κυκλικές.

(Εμείς όρφανεμένοι, ξεχασμένοι
κι' Εσύ δάσσουν μακριά μας να γελάς!)

ΣΠΥΡΟΣ ΞΑΝΘΑΚΗΣ

ΜΕΣΗΜΕΡΙ

ΝΑ το ήρθε τ' άρχοντόπουλο τό Μεσημέρι
ήλιόντιο, παιώνιος σέ χαλιά χρυσά
ήρθε και λάγνεψεν ή γη κι' άνακλαδίστη
ταιτιώνοντας τά στήθη της τά χιμερά.

Ζεστό ρι,ος έτάραξε τις φουνημένες φυλλωσιές
και τά ποιλιά έτριλλίαινε ξετρελλωμένα
χοροπηδήσαν τά μαμούδια εύτοχιμένα
κι' έσάχιτησαν τά λάφια στις άκροδασιές.

Νά το, ήρθε τό χρυσόμορφο τό Μεσημέρι,
και σάν μυριάδες κουδουνάκια άσημωπά
πού νιντινίζοντας άντιεγγίζουε τόν ήλιο
χιλιάδες πόθοι έβούϊζαν και γελάσαν χαροπά.

*Ηρθε. Κι' έκόρωσεν ο πόθος μου ο κρυφός
πούλεγε στη λαμπρή σκλαβιά του να μέ βάλη
και πάω μαζί του μεθυσομένος από φως
ένω ή καρδιά μου τό άσμα του ήλιου ψάλλει.

Μαζί του πάω, και λέω πώς έχω λυτρωθεί
άπ' τη γοητεία πού μ' έλυωνε της άραπίνας νόχτας
λέω... μα ώστόσο κάποιος φόβος μέ κρατεί
μη μέ πλανέψει ή νύχτα μέ τη σκοτεινή της χ'ρη
και πάλι στη μελαγχροινήν άγκάλη της μέ πάει

Θ. ΛΙΑΡΟΥΤΣΟΣ

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ: * * *

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ

ΜΕ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ του Καβάφη ή 'Αλεξάνδρεια έχασε μιὰ προσωπικότητα με διεθνές κύρος, ένα ποιητή κι' ένα σοφό πού την τιμούσε και για τον οποίο έκαυχάτο. Τον χαμό του ποιητή της «Ιθάκης» θρήνησε όχι μονάχα η Αίγυπτος και η Ελλάδα μα και ξένοι άκόμα. Ο Πανελλήνιος τύπος του αφιέρωσε ένα σωρό άρθρα γραμμένα από τους καλλίτε- ρους μας λογοτέχνες και τεχνοκρίτες, οι οποίοι ανέλυσαν το πλούσιο και σπάνιο έργο του εκφράζοντας τον θαυμασμό τους σ' ένθουσιώδεις κριτικές, άρθρα και μελέτες. Κι' αυτό γιατί από τον Σολωμό, κανείς άλλος λογοτέχνης δεν είχε την πολύπλοκη καλλιτεχνική ψυχο- σύνθεση του Καβάφη και κανείς με το έργο του, δεν έφερε τέτοια επανάσταση στα «παρα- δεδευμένα» δημιουργώντας ταυτόχρονα τέτοια καλλιτεχνικά, αισθητικά, ψυχολογικά και τεχνικά προβλήματα.

Με τον Καβάφη γνωρίστηκα μου φαίνεται στα 1923. Είτανε η εποχή πού πρωτοβγήκε η «Αργώ». Με την πρόφασιν ότι θα του προσφέρανε το περιοδικό τους μερικοί νέοι— μεταξύ των οποίων κι' έγώ—πήγαμε να τον επισκεφθούμε.

Η ιδέα πού είχαμε τότε για τον Καβάφη είτανε η ακόλουθη. Νομίζαμε πως πηγαί- ναμε να επισκεφθούμε ένα υποκείμενο παράξενο, με έγγλέζικη προφορά, πού προκαλούσε τα γέλια. Στο δρόμο χαχανίζοντας και γελώντας κάναμε τον «Καβάφη» όπως είχαμε δει διάφορους μιμητάς του και μιμητάς των μιμητών του να κάναυε.

Λαχανιασμένοι μπήκαμε στο σπίτι του Ποιητή. Είτανε περασμένες έννιά. Μας άνοιξε ο μαύρος υπηρέτης του κι' όταν πληροφορήθηκε τί θέλαμε, μας ώδηγησε στη σάλα όπου έδέχετο συνήθως ο Κ. τους φίλους του. Μιά σάλα με παλιά έπιπλα άραβικού ρυθμού κι' όχι όλα με ταπέτα, ένα ντιβάνι άριστερά στην είσοδο, και άπέναντι ένας μεγάλος παλιός με χρυση κορνίζα καθρέφτης. Μερικά κάντρα, φωτογραφίες παλλίες ξεθωριασμένες συγγενών του. Μιά λάμπρα φωτίζε άμυδρά το δωμάτιο. Σκορπιστήκαμε στις καρέκλες. Εκείνος κάθισε σε μιá πολυθρόνα με την πλάτη γυρισμένη προς το φώς. Αργότερα άναψε μερικά κεριά.

Όχι όλα μαζί. Του προσφέρανε την «Αργώ». Την είχε κι' δλας διαβάσει στα «Γράμματα». Η κουβέντα άναψε. Ο Καβάφης μιλούσε άρ- γά, κουνώντας λιγάκι το σώμα του—σάν να ακολουθούσε έναν ένδόμυχο ρυθμό—κάνοντας ταυτόχρονα με τα χέρια του κινήσεις, σαν για να υπογραμμίσει όρισμένες έννοιες. Η προφορά του ξάφνιαζε. Στην αρχή μόλις την πρωτάκουσα ήμωνα έτοιμος να ξεσπάσω σε γέλια, μα μόλις συνείθισα λιγάκι τ' ατί μου στον ξενικό αυτόν τόνο, σοβαρεύτηκα και συγ- κινήμενος άκουγα με προσοχή. Ουδέποτε είχα ξανακούσει τέτοια μελωδικιά κι' άπαλη φωνή. Η ξενική προφορά, έδιδε στην όμιλία του, μιá γοητεία παράξενα γλυκειά.

Εγώ σαν Καίρινός του είχα κινήσει πε- ρισσότερο το ένδιαφέρον. Μου είχα θέσει ένα σωρό έρωτήματα. Πάνω στην πνευματική κίνη- ση της πόλης μας, ρώτησε για τους νέους και παλιούς λογοτέχνες, μιλήσε για την έργασία τους. Γνώριζε τα πάντα.

Φύγαμε από το σπίτι του Καβάφη άλ- λωϊώτικοι, με διάφορη ψυχική διάθεση. Είχαμε τύψεις. Και σαν κι' έμάς, ένα σωρό διανοοού- μενοι, είχανε την εποχή εκείνη την ίδια ιδέα γι' αυτόν.

Επισκέφτηκα πολλές φορές κατόπι τον Καβάφη. Τον γνώρισα πολύ καλά, με τίμησε με την φιλία του και μου δόθηκε η εύκαιρία να θαυμάσω πλάι στον μεγάλο καλλιτέχνη και σπάνιο αισθητικό, το σοφό και τον ίστο- ρικό, τον erudit, τον είρωνα, τον θαυμάσιο συ- ζητητή κι' εύχάριστο κι' ευγενικό οικοδεσπότη.

Μα ο Καβάφης πού ζούσε θεληματικά, μακριά από κάθε κοινωνική κίνηση, άκριβώς για να μπορεί να διαλέγει τους φίλους του, δεν είτανε εύκολοσίμως και διαχτυτικός με

τον καθένα. Είτανε μόλιστα πολύ έπιφυλακτικός και οι πιό σχετικοί του, έπρεπε να τον βρουνε στην κατάλληλη διάθεση, για να μπορέσουν να του άποσπάσουν καμιά ιδέα, γνώμη ή κρίση ή να τον χαρουνε σαν όμιλητή ή συζητητή. Συνήθως είτανε πολύ έπιφυλακτικός— ίσαμε του να του είναι έλλάτωμα και δεν έβγαυε συχνά άπ' την «Καβαφική έπιφύλαξη κι' άδιαφορία». Κι' όταν ήθελε ν' άπαλλαγεί από κανένα όχληρό έπισκέπτη ή ν' άποφύγει καμιά συζήτηση πού δεν ήθελε ή δεν του σύμφερνε δεν άκουε άπ' το στόμα του παρά τα ένδεχε- ται «ήμπορεί» «ίσως» λεγμένα με ύφος κουρασμένο, ειρωνικό ή άδιαφορο, μα πάντα ευγε- νικό.

Μονάχα οι πολλοί σχετικοί του, αυτούς πού πραγματικά συμπάθουσε κι' ήξερε πως τον πλησίαζαν με πνεύμα ελεύτερο και δίχως προκαταλήψεις, μπορούσαν να συλλάβουν τις άποχρώσεις του χαρακτήρα του.

Στο ποιήμα του «Όσο μπορείς» ο Καβάφης περιγράφει τη στάση του, για την ζωή. Εύτυχώς γι' αυτόν είχε και όλα τα μέσα και την δύναμη να κάμει τη ζωή του όπως την ήθελε. Δεν την έξευτέλησε όπως έγραφε «πραινώντας την κι' εκθέτοντάς την στον σχέσεων και συναναστροφών την καθημερινή άνοησία».

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο Καβάφης γεννήθηκε στην όδο Σερήφ της 'Αλεξάνδρειας στα 1868, όπως γράφανε όλα τα φύλλα, τον 'Απρίλη του 1863 όπως γράφανε τα «Παναγιύπτια»—κατά έξακριβωμέ- νας πληροφορίες, μη έπιδεχομένες άμφισβήτησιν—, Πέθανε δε στις 29 'Απριλίου 1933, δηλαδή κατά τους μεν πέθανε 65 χρονών, κατά τα «Παναγιύπτια» 70 άκριβώς. Με τον θάνατό του, η οικογένεια Καβάφη σβύνεται γιατί είτανε ο τελευταίος άρσενικός της από- γονος. Και το γεγονός αυτό, μού φαίνεται να έχει σχέση με την ίδιουσσυγκρασία, ψυχοσύνθεση και χαρακτήρα του ποιητή. Ραφιναρισμένος νεκανάτν, το χρωστούσε ίσως στην μακριά σειρά των σκοτεινών προγόνων του.

Η καταγωγή του είτανε από την Κωνσταντινούπολη μα η οικογένειά του μετώκησε στην 'Αλεξάνδρεια στα 1840 όπου ο πατέρας του έμπορεύετο κι' είχε μιá άπ' τις πρώτες θέσεις στην ελληνική παροικία.

Μικρός πολύ έφυγε και πέρασε άρκετό μέρος της παιδικής του ηλικίας στην 'Αγγλία. Ξαναγύρισε για λίγο όμως στην 'Αλεξάνδρεια. Πέρασε λίγο καιρό στη Γαλλία και δυό χρόνια στην Κίπολη. Πήγε και στην 'Αθήνα, όπου γνωρίστηκε με τον Ξενοπούλο και ο οποίος έγραψε δυό χρόνια άργότερα (στις 30—11—1903 στα «Παναθήναια») την πρώτη κρι- τική πούχε γραφεί για το έργο του Καβάφη. Από τα 1908 έμεινε στον άρ. 10 της όδοσ Λέπσιους. Είτανε κυβερνητικός υπάλληλος. Έργάστηκε σ' ένα γραφείο πού έξηράτο από το ύπουργείο Δημοσίων Έργων της Αίγύπτου. Γνώριζε πολύ καλά την 'Αγγλική, τη Γαλλική κι' άρκετά την 'Ιταλική.

Επί 25 χρόνια δεν τό κούνησε, όχι μόνο από την 'Αλεξάνδρεια μα και από το σπίτι πού πρωτοκατόικησε. Καμιά έξωτερική περιπέτεια. Καμιά δράση. Λες και τα τείχη πραγμα- τικά τον έκλεισαν από τον έξω κόσμο. Έζησε σαν ο πολιτισμός του 20ου αιώνα να μην υπήρχε. Τα κεριά κι' ένα σωρό άλλες «παραξενιές» δεν τις έκανε για να κάνει έντύπωση στους «άστους», τις έκανε γιατί πίστευε πως έτσι έπρεπε να ζεί. Δεν είτανε ήθοποιός πού έπαιρνε πόζες, μα ένας άνθρωπος—ιδιότροπος κι' όχι συνηθισμένος σαν θέλετε—ο οποίος ζούσε τις αντίληψεις του. Γι' αυτό για ν' αναλύσουμε το τόσο πρωτότυπο έργο του, θ' άναγκαστούμε να μιλήσουμε και για τον έσωτερικό άνθρωπο, για τις μελέτες του, τις πεποι- θήσεις του, τις επιδράσεις πού δέχτηκε και τότε θα δούμε τί μεγάλη συνοχή υπάρχει μεταξύ του ποιητή και του ανθρώπου άπ' την μιá μεριά και του έργου του άπ' την άλλη.

Στά 1932 ο Καβάφης έπισκέφτηκε την 'Αθήνα, με την έλπιδα πως θα γιατρεύονταν. Αν και είχε έπέλθει μιá σχετική μικρή καλλιτέρευση, η άρρώστεια πού ύπόφερε είτανε άνιάτη και μοιραία τον ώδηγησε στον θάνατο, λίγο καιρό ύστερα από την έπιστροφή του στην 'Αλεξάνδρεια. Όπως μού είπανε φίλοι πού τον είδανε λίγες μέρες πρίν άπ' το θάνατό του, ο Καβάφης ίσασε τις τελευταίες του στιγμές, είτανε ήρεμος, γαλήνιος, έχοντας το πνεύμα του προσηλωμένο στην έμφορφή πού τόσο λάτρευε και ύμνησε. Δέχτηκε τον θάνατο σαν πού ταίριαζε στον ποιητή του «'Απολείπειν ο Θεός 'Αντώνιον»: «Σάν έτοιμος από καιρό, σά θαρράλεις».

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

Ο Καβάφης πρωτοπαρουσιάστηκε στα γράμματα πρίν από τα 1896 στον «'Εσπερο» της Λειψίας, με ποιήματα γραμμένα στην καθαρεύουσα, τα όποια όμως κατόπιν άπεκήρυξε. Τα πρώτα ποιήματά του με την γνωστή τεχνοτροπία του («Θερμοπόλιν», «Διακοπή», «Κεριά», «Τείχη»), δημοσιευτήκανε μεταξύ 1895—1900 στο «'Ημερολόγιο του Σκόκου», στο «'Αστυ», στα «Παναθήναια» και εις τον «Αιγυπτιακόν Λωτόν». Στά 1903 ο Γρηγόριος Ξενοπούλος του αφιέρωνε μιá κριτική στα «Παναθήναια» με τον τίτλο ένας «Ποιητής» όπου ανέλυε μερικά από τα 13 ποιήματα πού είχε έως τότε δημοσιέψει ο Καβάφης. Η πρώτη αυτή κριτική σήκωσε θύελλα διαμαρτυριών από μέρους των λογίων της εποχής τόσοσ έναντίον του κριτι- κού όσον και του ποιητού.

«'Αλλά ο καιρός με δικαίωσε», γράφει ο Ξενοπούλος στ' «'Αθηναϊκά Νέα». «Ο Καβά- φης άναγνωρίστηκε γενικά σαν ποιητής μεγάλος. Όπως άλλοτε ήταν εξαίρεσεις εκείνοι πού

ἐποχή των, δὲν ἔννοσούν νὰ συνθηκολογήσουν καὶ τραβοῦν τὸ δρόμο τους, σεμνά πρὸς τὴν ἀκεραλίαν ἐπαλήθευσιν τοῦ πραγματικοῦ προορισμοῦ των.

ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΗ

Ὁ Καβάφης ἐξάνησε καὶ μὲ τὴν στιχουργική του ἢ ὅποια ἦρθε σάν πρόκληση στὴν ποιητική παράδοση. Ἔχει ὀλόκληρη θεωρία δικιά του πού τὴν ἐφάρμοσε αὐτοῦτῳ. Γράφει σ' ἐλεύθερο στίχο. Μεταχειρίζεται τὸν Ἰαμβό, σὸν ὅποιο δίδει μιὰ πλαστικότητα ἀπέραντη κι' ἄς εἶναι φαινομενικῶς ὁ πῶ εὐκόλος ρυθμὸς. Τὸν μεταχειρίζεται μ' ἕνα φραστικὸ ρεαλισμὸ, πού προσδίδει στὴν ποίησή του ἕνα τόνο οικειότητας intimité, γεμάτο χάρι.

Ἐξευτέλισε, μπορούμε νὰ ποῦμε, στὰ λίγα ποιήματα πού μεταχειρίστηκε τὴν ὁμοιοκαταληξία. Παίζει τέτοιο ἀφανῆ ρόλο, πού δὲν προσθέτει ἐντελῶς τίποτε. Εἶναι σάν νὰ μὴν ὑπάρχει, σάν νὰ τρέπεται νὰ δεიχθεῖ. Ἡ μουσικὴ τοῦ Καβάφου, εἶναι ἔμπρεσιονιστικὴ σάν τοῦ Ντεμπουσὶ. Κἀτὶ τὸ ἴσον τὸ ἀβέβαιο, πού ὑποβάλλει γι' αὐτὸ βαθεῖα. Μιὰ μελωδία πού χάνεται μέσ' τ' ἀκομπανιαμένα φωτοσκίεζ ἤχων καὶ ρυθμῶν.

Κι' ἂν διάλεξε αὐτὴν τὴν φόρμα, εἶναι γιὰτὶ στὶς ἰδέες του καὶ στὰ συναισθημάτα του, τέτοια ἐξωτερικὴ μορφή ταίριαζε.

Ὁ κριτικὸς, κ. Μιχάλης Περίδης, σὲ μιὰ κριτικὴ πού δημοσίεψε τὸν Αὐγουστο τοῦ 1916 στὰ «Γράμματα» λέγει μεταξύ ἄλλων:

Ὁ Καβάφης μεταχειρίζεται τὸ ἐλεύθερο μέτρο μὲ μιὰ μαεστρία. Ὁ ρυθμὸς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν πρέπει νὰ δουλεύουν σὸν ζετύλιγμα τῆς σκέψης. Σὲ πολλὰ μέρη ὅπου νομίζει ὁ ποιητὴς πρὸς κάτὶ πρέπει νὰ ἀφρασεθῆ μὲ μιάν ἄλληλα τὸν ρυθμὸ μεταχειρίζεται διάφορα μέτρα. Τέτοια ἐλευθερία πρὸ πάντων γιὰ τὴν διανοητικὴ ποίηση μὸ φαίνεται σάν πολὺ νόμιμη. Ἡ μουσικὴ καὶ ὁ ρυθμὸς, σὲ τέτοιο εἶδος εἶναι πολὺ ἐσωτερικὸς καὶ οἱ ἀλλαγές τῶν μέτρων σὰ νὰ ζωγραφίζουν τίς κινήσεις τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν ἀραστάσεων. Γνωρίζω πὸς ὁ Καβάφης ἔχει ὀλόκληρη θεωρία γιὰ τὴν ἀξία τῶν φωνηέντων καὶ θέλει νὰ ἐκμεταλεῖται τὴν τραχύτητα ἢ τὴν μαλακότητά τους γιὰ νὰ προξενήσει τὴν κντύπωση πού πρέπει. Κι' εἶσι ὁ ποιητὴς ἔχει ὀλόκληρο σύστημα στιχουργίας πού ἔφτασε ἔσῳ τὸ τέλος νὰ καθορισθεῖ σάν ἕνα ὄργανο ἀντικειμενικὸ!

Κι' ὁ Νίκος Καζαντζάκης, σὸν βιβλίον του «Ταξιδεύοντας», γράφει: «... Ὁ ἐξωτερικὸς πρὸχειρος μὰ σοφὰ μελετημένος στίχος τοῦ Καβάφου, ἢ θεληματικὰ ἀλλοπρὸσάλλη γλῶσσα του, ἢ ἀπλοϊκὴ ρίμα του, εἶναι τὸ μόνον ὄμμα πού μπορούσε πιστὰ νὰ περικαλύψει καὶ νὰ φανερώσει τὴν ψυχὴ του. Σῶμα καὶ ψυχὴ στὰ τραγοῦδιά του εἶναι ἕνα. Σπάνια στὴν ἱστορία τῆς φιλολογίας μας μιὰ τέτοια ἐνότητα ὑπῆρξε τόσο ὀργανικὰ τέλεια».

Θὰ μπορούσε ν' ἀναφέρει κανεὶς ἕνα σωρὸ παραδείγματα παρμένα ἀπὸ μελέτες τῶν Γ. Βριαμιτζάκι, τοῦ Σαρεγιάννη, Παράσχου, Ἄγρα, Θρούλου κ. ἄ. Μὰ βρισκω πὸς δὲν εἶναι ἀνάγκη. Ἀλλὰ τονίζω πὸς ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ εἶναι πού ἐξάνησε περισσότερο παρὰ τὰ θέματα τὸν αὐτὰ καθ' αὐτά. Κι' αὐτὸ, γιὰτὶ πρωτόγραψε ἔτσι σὲ μιάν ἐποχή, πού ἡ ποίησή μας βασιζότανε πρὸ παντὸς στὴν ἐξωτερικὴ τῆς φόρμα, τὴν κλασσικὴ, τῆς παραδόσεως καὶ τὴν ὅποια κανεὶς δὲν τόλμησε νὰ παρίδει. Ὁ Καβάφης ὅμως, δὶχῶς νὰ φωνάζει δὶχῶς ποογράμματα καὶ θεωρεῖες ἄρχισε νὰ γράφει μὲ τὴν γνωστὴ του τεχνοτροπία ἢ ὅποια ἀναγκαστικὰ ἡχοῦσε σὰ δυσαρμονία στ' αὐτὰ τῶν τότε ἀναγνωστῶν του. Τὸ γοῦστο ὅμως ὅπως καὶ τὸ αὐτὶ γυμνάζεται. Χρειάζεται μόνον ἕνα τὸν ἀπαιτούμενο καιρὸ. Τίποτε τὸ καινούργιο δὲν ἐπεβλήθηκε μονομιάς. Ὅλοι οἱ πρωτοπόροι, ὅσοι ἦρθανε ὅπως λέμε, πρὶν τῆς ἐποχῆς τους παλαίψανε ὅσο ν' ἀναγνωριστοῦνε. Τέτοιος κι' ὁ Καβάφης.

ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Ἐγράψαν πολλὰ γιὰ τὴν πρωτοτυπία καὶ τὸ προσωπικὸ ὄφος τοῦ Καβάφου. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρουμε, πὸς ὅλα αὐτὰ δὲν μπορούν νὰ εἶναι παρὰ σχετικὰ. Πρωτοτυπία ἀπόλυτη δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει. Θέλω νὰ πῶ, πὸς ὁ Καβάφης, μιὰ καὶ δὲν ἔζησε ἔξω ἀπὸ τόπο καὶ χρόνο, μιὰ καὶ ἡ μόρφωσή του, οἱ γνώσεις του, κι' ἡ σοφία του δὲν εἶναι παρμένες ἀπὸ ἄλλο πλανῆτη, μὰ ἀπ' τὸν δικὸ μας, δὲν μπορούσε νὰ μὴ εἶχε ἐμπιστευτεῖ ἢ ἐπίδραστεῖ ἀπὸ ὄρισμένα γεγονότα ἢ νὰ μὴ εἶχε πηγές ὅπου ἐρραυσίστηκε ὅτι τοῦ χρειάζετο. Ποῖν νὰ μιλήσουμε καὶ ἀναλύσουμε τὰ ποιήματά του, θὰ μοῦ ἐπιτρέψατε νὰ θίξω—μ' ὄλη μου τὴν ἀνεπάρκεια—κάτι γιὰ τίς πηγές καὶ τὰ γεγονότα πού ἐπέδρασαν στὸν Καβάφου καὶ τὸν κάνανε νὰ γράφει ἔτσι κι' ὄχι ἄλλιῶς.

Ὅπως εἶδαμε, ἡ ζωὴ του, δὲν ἔχει ἐξωτερικὴ δρᾶσι, καμιά περιπέτεια πού νὰ μᾶς καθοδηγήσουνε. Κλεισμένος «σταῖς σκοτειναῖς κάμαραις» πέρασε τὴν ζωὴ του σκυμμένος πάνω στὰ βιβλία, σάν ἐπικουρεῖος σοφός, μακρῶς ἀπ' τὸν ὄχλο, μακρῶς ἀπ' τὴν κίνηση καὶ τὸν πολιτισμὸν μας, τὸν ὅποῖον δὶχῶς νὰ κατακρίνει, δὲν τὸν παραδέχτηκε. Τὸν ἀγνόησε, ἢ μᾶλλον πῆρε ὅτι νόμισε πὸς τοῦ χρεῖσμενε. Τὸ ὅτι δὲν ταξίδευε, δὲν εἶχε σὸν σπῆτι τοῦ ἠλεκτρικὰ, μὰ κεριά, δὲν τὸ ἔκαμε ἀπὸ παραξενιές ἢ γιὰ νὰ κάμει ἐντύπωση—τῶκαμε ἀπὸ πεποίθησι. Δὲν τὰ ἔχρειάζετο ἀπλοῦστατα στὴ ζωὴ του. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ θέλησε νὰ ζῆσει—καὶ τὸ κατόρθωσε—σάν ἀρχαῖος Ἀλεξανδρινός τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς. Καὶ ἂν ἐξωτερικὰ δὲν ἔμοιαζε, ὁ ἐσωτερικὸς ὅμως ἄνθρωπος, εἶχε τίς πεποιθήσεις, τὰ γοῦστα, τίς προτιμήσεις, ὅλες τίς tastes πολὺπλοκες, λεπτές, γεμάτες ἡδονισμὸ καὶ σκέψη, ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἔζησε στὸς πρώτους μετὰ Χριστὸν

τὸν ἔχτιμοῦσαν καὶ τὸν θαύμαζαν, τὴν εἶν' ἐκείνοι πού τὸν ἀρνοῦνται. Καὶ τοῦτο ὄχι γιὰτὶ σὸν μεταξύ μεγάλωσε τάχα ὁ Καβάφης παρὰ γιὰτὶ... μεγάλωσαν οἱ ἀναγνώστες του. Θέλω νὰ πῶ, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ εἶναι σήμερα σὲ θέση νὰ καταλαβαίνει καλλιτέρα μερικὰ πράγματα πού ἔδω καὶ τριάντα χρόνια τὸν ἄφηναν ἀσυγκίνητο ἢ κινῶσαν τὴν ἀγανάκτησῃ του καὶ τὴν εἰρωνίαν του.

Ἄν καὶ δεχόντανε πετριές ἀπ' ὅλες σχεδὸν τίς μεριές, ὁ Καβάφης δὲν συνθηκολόγησε μὲ τὰ γοῦστα τῆς ἐποχῆς του. Εἶχε πίστιν στὴν μεγαλοφυΐα του καὶ στὰ ἰδανικά του. Ἐξακολούθησε νὰ δημοσιεῖε ἀραιὰ—ἀραιὰ—δύο τρία ποιήματα τὸ χρόνο—μὲ τὴν γνωστὴ τεχνοτροπία του. Στὰ 1904 τύπωσε τὴν πρώτη του μπροσούρα μὲ 14 ποιήματα καὶ στὰ 1910 μιὰ δεύτερη μὲ 21 ποιήματα. Τίς εἶχε τυπώσει σὲ 150—200 ἀντίτυπα καὶ τίς κυκλοφοροῦσε μεταξύ τῶν φίλων του λογίων καὶ διανοουμένων μονᾶχα. Δὲν πούλησε ποτὲ τὰ ἔργα του. Ἴσως γιὰτὶ γνῶριζε πὸς τὰ ποιήματά του, τέτοια πού εἶναι, δὲν εἶναι γιὰ τὸ πολὺ κοινὰ καὶ γι' αὐτὸ τὰ μοίραζε σ' ἀνθρώπους πούχε ἐλπίδα νὰ τὸν καταλάβουνε νῶρις ἢ ἄργά. Οἱ δὺο μπροσούρες πού ἀνάφερα, εἶναι ἀπὸ καιρὸ ἐξαντλημένες. Τὰ ποιήματα πού περιείχανε, βρῖσκονται ὅμως τυπωμένα κι' ἀνατυπωμένα σὲ διάφορα περιοδικὰ. Στὰ 1915 κυκλοφόρησε μιὰ συλλογὴ μὲ τὸν τίτλον «Ποιήματα 1907—1915» πού περιείχε 38 ποιήματα, κι' ἀργότερα μιάν ἄλλη μὲ 28 ποιήματα μὲ τὸν τίτλον «Ποιήματα 1916 - 1918». Σὲ feuilles volantes ὑπάρχουνε ποιήματα ἀπὸ τὸ 1916 καὶ πάνω κεί πού θᾶνα καμιά 80. Τὸ ὄλον ὁ Καβάφης σὲ καμιά 40 χρόνια ἔγραψε 154 ποιήματα ἔκτος ἀπὸ κείνα πού ἀπεκήρυξε καὶ μιὰ κριτικὴ στὰ «Γράμματα» γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Γρηγόρη Παπαμιχαήλ «Ἐκκλησία καὶ Θέατρο» ἢ ὅποια εἶναι τὸ μοναδικὸ του πεζογράφημα καὶ εἶναι ὑπόδειγμα ὄφους, ὅπου διαφαίνεται ἡ μεγάλῃ του γνῶσι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Μὲ τὸν τρόπο πού ζούσε, μὲ τὸν τρόπο πού κυκλοφοροῦσε τὰ ποιήματά του καὶ μὲ τὸν τρόπο πού ἔγραφε, ὁ Καβάφης ἄργησε νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ νὰ πάρει τὴν θέση πού τοῦ δέξιζε. Δὲν εἶναι παρὰ ἀπὸ τὸ 1915 πού ἄρχισε τὸ ἀνέβασμά του, πού ἄρχισε νὰ μελετιέται, νὰ ἀναλύεται, νὰ σχολιάζεται. Σήμερα ὑπάρχουν μελέτες, κι' ἔχουν μεταφραστεῖ ποιήματά του στὰ γερμανικά, γαλλικά, ἰταλικά καὶ ἀγγλικά.

Ἡ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ ΤΟΥ

Καὶ τώρα ἄς προσπαθήσουμε νὰ ἐξηγήσουμε, πού βρίσκεται ἡ πρωτοτυπία τοῦ Καβάφου ἐργου, γιὰ ποιὸ λόγο δὲν ἐπεβλήθηκε σὸν κοινὸ γρήγορα καὶ γιὰ ποιὸ λόγο εἶχε τόση ἀντίδραση. Γιὰτὶ εἶναι γεγονός, πὸς ἀνεκθῆκεν εἶχε ὑποστηρικτὰς φανατικούς, καὶ ἀντιπῶλους ἐξ ἴσου, ἂν καὶ θὰ μπορούσε νὰ παρατηρήσει κανεὶς ὅτι ἐνῶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Καβαφικοῦ ἐργου, ἔχουν νὰ δείχνουνε μιὰ σοβαρὴ κι' ἀξιοπρόσεχτη κριτικὴ ἐργασία, οἱ ἀντικαβαφικοὶ δὲν ἔχουν ἀξίες λόγου μελέτες, πού νὰ δικαιολογοῦνε μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα τὴν ἄρνησῃ τους. Οἱ κρίσεις τους εἶναι καθαρὰ ὑποκειμενικές καὶ χτυποῦν πιότορον τὸν ἄνθρωπον παρὰ τὸ ἔργο του.

Ὁ Καβάφης ἐξάνησε πρῶτ' ἀπ' ὅλα μὲ τὸ ὄφος του.

Ἐξάνησε κι' ἔπρεπε νὰ ζαφινάσει, ἂν ἀναλογιστεῖ κανεὶς πού βρισκότανε τὸ Ἑλληνικὸ γοῦστο, καὶ τί μέτρα καὶ σταθμὰ εἶχε γιὰ τὸ αἰσθητικὸ κριτήριον, κοντὰ τὰ 1900. Τὸ γοῦστο τοῦ κοινοῦ εἶτανε κυριολεκτικὰ καταστραμένο ἀπὸ τὴν ὕπερρομαντικὴ ποίηση καὶ τὴν ὀλολόζουσα τοῦ Ἀχ. Παράσχου. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παλαμάς, πού ἀντιπροσώπευε μὲ τὸ ἔργο του, τὴν ἑλληνικὴ ἄστικὴ τάξη, μιὰ καὶ θέματά του εἶτανε τὰ ἰδανικά της, εἴρισκε δυσκολία νὰ ἐπιβληθεῖ. Τὸν κατηγοροῦσανε σάν ἄκατανόητο, σκοτεινὸ, ἀκατάληπτο. Κι' ἐν τοῦτοις τόσο τὰ θέματά του—ἔρωτες, γυναικείες μορφές, λουλούδια, πατριωτικὰ θέματα—ὅσο καὶ τὸ ὄφος του ἐπηρεασμένο ἀπ' τὸν Οὐγκώ καὶ τὸ γαλλικὸ ρωμαντισμὸ, εἶτανε μέσα στὰ κᾶδρα καὶ στὰ γοῦστα τῆς ἐποχῆς του. Γενικὰ τότε, τὸ τρεχούμενον καὶ συνηθισμένο ὄφος εἶτανε ἕνας ρηχὸς ρητορισμὸς, εἰκόνας κι' ἐπιθετὰ συνηθισμένα καὶ κοινὰ. Ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση τοῦ στίχου πλοῦσια, μὲ ρυθμούς καὶ ρίμες χτυπητές, καὶ πού ἀποτελοῦσαν τὴν μεγαλύτερη στὰ μάτια τους ἀξία. Σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ παρουσιάστηκε ὁ Καβάφης, φέρνοντας ἕνα ὄφος λιτό, λιτότατο, σὲ σημείο νὰ φαίνεται ἔξωρ καὶ θέματα πού δὲν εἶχανε καμιά σχέση μὲ τὴν τρεχούμενη ζωὴ. Δὲ μιλοῦσε οὔτε γιὰ μιση, μῆτε γιὰ ἀγάπες. Καμιάς γυναικας ἢ μόρφῃ ἢ τὸ χαμόγελο δὲν τὰ στόλιζε. Εἶτανε θέματα φιλοσοφικά, ἢ ἱστορικά, ἐμπνευσμένα ὅμως ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ ἄγνωστη στοὺς πολλούς.

Ὁ Καβάφης δὲν ἐρχόταν σ' ἐπαφή μὲ τοὺς ἀναγνώστες τῆς ἐποχῆς του οὔτε μὲ τὴν ἐξωτερικὴν φόρμα, κι' οὔτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ οὐσία τῶν ποιημάτων του. Καὶ γι' αὐτὸ ἀναγκαστικὰ τὸ ἔργο του παρεξηγήθηκε. Χρειάστηκε καιρὸς νὰ καταλάβουμε ἕνα τέτοιο ἔργο πού βρισκόταν τόσο μακρῶς ἀπ' τίς αἰσθητικές μας γνώσεις. Γι' αὐτὸ ἡ γενικὴ τότε κατακραυγὴ ἐναντίον τοῦ Καβαφικοῦ ἐργου χρειάστηκε νὰ περάσει καιρὸς γιὰ νὰ γίνει ἡ ἀνάλογη μετατροπὴ τοῦ γοῦστοῦ τοῦ κοῖνου, καὶ σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Καβάφης ὑπέμεινε τὰ πάντα ἠρεμὸς καὶ σιωπηλός, ἔχοντας ἀπράνταχτη πίστιν στὸν αὐτό του. «Ὁ Καβάφης», ἔγραψε κάποτε ὁ Ναπ. Λαπαθιώτης, ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ἀποτελεῖ ἕνα θέσμιον παρήγορον. Τὴν ἐποχὴ πού ἄλλοι κάνουν διάφορες ταπεινὲς συγκαταβάσεις πρὸς τὰ μέτρια γοῦστα τοῦ κοῖνου, ἕνας Καβάφης μόνος, μακρῶς, ἐργάζεται ἐντελῶς σιωπηλὰ, κλεισμένος μέσ' στὰ σῶνορά τῆς Τέχνης του. ἄγνωστος ἀπ' τὸ μέγα πλῆθος, ἕνας φανατικὸς τελετουργός, συνεχιστὴς τῆς πανωραίας παραδόσεως τῶν ἀθθεντικῶν Δημιουργῶν, πού ἀνώτεροι ἀπ' τὴν

αίωνες. Το έργο του είναι μιά αυτοβιογραφία πνευματική. Μιά δραματική έξομολόγηση που διάφορα πρόσωπα, σε διάφορες στάσεις παίζουν και κινούνται για να ξεωτεριεύσουν, ένα μονάχα άτομο: τόν Κ. Π. Καβάφη. Το λουλούδι αυτό της παρακμής έχει τις ρίζες του βαθιά χωμένες στους αιώνες: Στην 'Αλεξανδρινή εποχή της κατάπτωσης. Τί έλαττήρια ψυχοπνευματικά ή βιολογικά να τόν σπρώξαν; ποιες ξέρες. Πάντως δεν πήγε στα τυφλά. Δεν έκανε τίποτε δίχως να τó μελετήσει βαθειά, δεν άφινε τίποτε στην τύχη. Γι' αυτό αυτήν την εποχή την μελέτησε «με προσοχή κι' επιμέλεια σαν να επρόκειτο να γράψει την ιστορία της». Έγραψε κάπου ή κ. Σεγκοπούλου. Κι' όχι μόνο μελέτησε αυτήν την εποχή, μά και την έζησε, κι' αυτό είναι μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία των γραμμάτων μας. Γι' αυτό υπάρχουν μιά τόσο αληθινή ατμόσφαιρα που υποβάλλει τόσο βαθειά. Μιά συνοχή και στενή συνέπεια μεταξύ του έργου του και της ζωής του.

Οι εποχές που τόν ενδιαφέρουν είναι ή 'Αλεξανδρινή, που άρχίζει από τόν Μέγα 'Αλέξανδρο—κατά τó 350 π. Χ. και φτάνει ίσαμε τόν Αύγουστο 25 π. Χ.—ή 'Ελληνιστική, ή 'Ελληνορωμαϊκή και λιγάκι ή Βυζαντινή. Μά πρό παντός ενδιαφέρθηκε για τήν 'Ελληνιστική. Σ' αυτήν την εποχή που ή ιστορία της έχει τόσα σκοτεινά σημεία κι' άβεβαια, τόσο περίεργες μορφές και τέτοιες κοινωνικές μεταβολές ό «Καβάφης» μεταφέρθηκε κι' έζησε και είδε να διαβαίνουν οι αιώνες ίσαμε τήν εποχή μας. Κι' αν διάλεξε τήν εποχή αυτή θα είναι γιατί παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με τή δικιά μας, και για τήν ομοιότητα που εύρισκε σ' αυτήν με τó ψυχικό του κόσμο, με τίς προτιμήσεις του. Στην εποχή εκείνη έγιναν μεγάλες κοινωνικοθρησκευτικές μεταβολές, που είχανε ως συνέπεια τή μετατροπή των γνώστων τότε αξιών. Ήταν μιά μεταβατική εποχή. Ή Χριστιανική θρησκεία ξεπλώνεται μέρα με τήν ημέρα. Ή Ρωμαϊκή αυτοκρατορία σιγά, σιγά καταρρέει. Ή σοφία κι' ή μάθηση βρίσκεται στους έθνικούς. Οι Χριστιανοί έχουνε καινούργια Ιδανικά, τήν νέα τους πίστη και γι' αυτό όχι μονάχα δεν ενδιαφέρονται για τήν ειδωλολατρική τέχνη, μά και τήν καταπολεμούν με κάθε μέσο.

Γι' αυτό για να καταλάβουμε καλλίτερα τήν ποίηση του Καβάφη, χρειάζεται να γνωρίζουμε τήν κατάσταση της εποχής αυτής. Θα μου επιτρέψετε να ρίξουμε μιά γρήγορη ματιά στην ποίηση και στην κοινωνικοψυχολογική θέση και τάσεις της έλληνιστικής εποχής, στην όποια θα βρούμε ένα σωρό στοιχεία και καταστάσεις που βρίσκονται στο καθαφικό έργο.

Βέβαια αυτό δεν μειώνει τόν Καβάφη. Γιατί δεν μιμείται, ούτε αντιγράφει. Ή πρωτοτυπία του για τήν εποχή μας μένει άκέραια, γιατί πλημμυρίζει όλο τó έργο του ή πλούσια προσωπικότητά του, τήν όποιαν, εκ' των υστερών, μου φαίνεται πως καμιά θεωρία ή σύστημα δεν θα μπορέσει να έξηγησει. Ο Καβάφης θα μείνει σαν ένας μακρυνός άπόγονος—με τó δικό του πάντως cachet—των Καλλιμάχων, Πολυβίων, Μελεάγρων κ.ά.

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Μετά τή μάχη της Χαιρωνίας (στα 338 π. Χ.) καταργείται τελειωτικά ή πολιτική έλευθερία στις έλληνικές πόλεις και οι πολιτικοοικονομικές άνωμαλίες φέρανε όπως είναι έπόμεινο και, τήν πνευματική κατάπτωση. Κυρίως ή πνευματική ζωή και φυσικά και ή ποίηση χάνει τή μεγάλη της δημιουργική πνοή. Τής 'Αθήνας τó γόητρο σιγά-σιγά σβύνει και νέα πνευματικά κέντρα παρουσιάζονται, όπως ή Πέργαμος, ή 'Αντιόχεια, ή Ρόδος, αί Συρακούσαι και ή 'Αλεξάνδρεια, ή όποια με τόν καιρό σκιάζει όλα τ' άλλα. Κατά τούς 'Αλεξανδρινούς χρόνους οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες στη ζωή των 'Ελλήνων είναι πολύ διαφορετικές από τά πριν. Ξεπέφτει και σβύνει μόνο του τó σφαλερό δόγμα «πας μη 'Ελλην βάρβαρος» και οι 'Ελληνες απλώνονται παντού κι' επιδρούν κι' επιδρούνται, χωνεύοντας ήθη και ήθημα ξένα. Οι άνθρωποι των γραμμάτων καταφεύγουν συνήθως στους διάφορους άρχοντας (όπως μας παρουσιάζει κι' ό Κ. Π. στο ποιήμα του «Σατραπεία»). Οι Τέχνες και οι επιστήμες κερδίζουν μόν άπ' τή μιά μεριά μ' αυτή τήν προστασία, άπ' τήν άλλη όμως χάνουνε, σε κάποιον και άξια, έπειδή γίνονται δουλκικές και γιατί ύμνούνε άναγκαστικά άρχοντες άσημαντους, ταπεινούς και πρόστυχους, τίς περισσότερες φορές.

Ο πολός κόσμος άφωσιωμένος στο εμπόριο, δεν ενδιαφέρεται για τίς τέχνες, ενώ οι άνθρωποι των γραμμάτων, με τήν ύποστήριξη των τυράννων ζούν άποτραβηγμένοι άπ' τó λαό και περνούν τόν καιρό τους, με τίς μελέτες και τίς έρευνες. Πολλοί άπ' αυτούς τρώνε και πίνουνε στο παλάτι, και πέρνουνε γενναϊότερες χορηγίες. Άλλοι, άρκετά ανεξάρτητοι από χαρακτήρα, περιήφανοι, ζούνε κλεισμένοι στον έλεφαντινό πύργο τους, περιφρονώντας τó κοινό, τó όποιο δεν πλησιάζουν, και τó όποιο κοροϊδεύουν για τήν άμάθειά του.

Οι διανοούμενοι της εποχής, ζούνε στους κύκλους των, στις βιβλιοθήκες και στα Μουσεία, όπου συζητούν και σχολιάζουν τά φιλολογικά νέα, επαινώντας, έπικρίνοντας ή κοροϊδεύοντας. Γράφονται ένα σωρό ποιήματα, ύμνοι, έπιγράμματα κι' έλεγείες. Των περισσότερων ύμνων και έπιγραμμάτων τά πρόσωπα και τά γεγονότα είναι φανταστικά (τό ίδιο συμβαίνει και με τά περισσότερα ιστορικά πρόσωπα του Καβάφη). Με λίγα λόγια, ή ποίηση δεν έχει άμεση σχέση με τó λαό, όπως γινόταν πριν και γι' αυτό τó άναγνώστικό κοινό άπαρτίζεται από τούς λογίους και τούς άριστοκράτες του πνεύματος και ή ποίηση καταντά σιγά σιγά, μιά τέχνη τελείως έσωτερική, προσιτή και άρεστή.

στους λίγους και ξένη προς τή λαϊκή ψυχή (όπως συμβαίνει με τήν ποίηση του Καβάφη). Άπό τούς ποιητάς των 'Αλεξανδρινών χρόνων, λείπει ό ένθουσιώδης πατριωτισμός, ή όρμη κι' άγάπη προς τήν ανεξαρτησία. Λείπει επίσης τελείως μπορούμε να πούμε και ή θρησκευτική ευλάβεια και συγκίνηση (κύττα ποιήματα του Καβάφη: «Πρέσβεις άπ' τήν 'Αλεξάνδρεια», «'Αλεξανδρινοί Βασιλείς», ή άρρώστεια του Κλείττου», «'Ιουλιανός ό Παραβάτης» κ. ά.).

Οι ποιητάι της εποχής εκείνης, όχι μονάχα είχαν μεγάλη κλίση στη φιλοσοφία και τήν πολυμάθεια, μά και πολλοί άπ' αυτούς όχι μονάχα παρακολουθούσαν τα φιλοσοφικά ερωτήματα, μά είχαν και οι ίδιοι γεροί φιλόσοφοι, σαν τόν Ζήωνα, τόν Κλεάνθη, τόν Τιμόθεο κ. ά. Πράμα όμως που δεν εμπόδιζε τούς ποιητές να κοροϊδεύουν σοφούς και φιλοσοφούς.

Στήν 'Αλεξανδρινή ποίηση άνακαλύπτουμε μιά αισθηματικότητα λεπτή, πολύμορφη και πλούσια. Τó «πιτύμβιά της, έπιγράμματα κ.τ.λ. έχτος από τήν άναμφισβήτητη έξωτερική άξια που έχουν, πολλά είναι και συγκινητικώτατα. Έκφράζουν με έλάχιστες λέξεις τούς π ό βαθείς ψυχικούς πόνους. Τό έρωτικό αίσθημα κατέχει πρωτεύουσα θέση στην 'Αλεξανδρινή ποίηση ζούνε σε μιάν ατμόσφαιρα γεμάτη άναμνήσεις, φαντασία, έρωτομανία. Τα περισσότερα ποιήματα αυτής της εποχής είναι μικρά, γραμμένα σε λίγους στίχους, όπου ή προσπάθεια, προς τήν τελειότητα, του τεχνίτη, διαφαίνεται εύκολα.

Σε πολλά ποιητικά τους έργα, βλέπουμε τήν προσπάθεια κι' έπιθυμία των 'Αλεξανδρινών να ξεφύγουν άπ' τά συνειθισμένα και τά τριμμένα και να πρωτοτυπήσουν. Ύπάρχει μιά τάση (που όπρηχε βέβαια πάντοτε) να καταφεύγουν στα περασμένα και τά λαμπρά έργα, τά γεγονότα των, όποιων όμως μάς παρουσιάζουν μ' ένα τρόπο δικό τους και μιά τάση ρεαλιστική (όπως ό Καβάφης σ' ένα σωρό ιστορικά πρόσωπα ή γεγονότα, τά όποια μάς τά παρουσιάζει με δικό του τρόπο κι' όχι τόν καθιερωμένο άπ' τήν ιστορία).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ποίησης της 'Αλεξανδρινής εποχής είναι τó λεξιλόγιο και τά έκφραστικά μέσα που μεταχειρίζονται. Δεν είναι πιά ή άγνή έλληνική μά διάφοροι διάλεκτοι της εποχής. Μεταχειρίζονται ένα σωρό λέξεις νέες, τίς όποιες άνακατώνουν με τήν καθαρεύουσα της εποχής. Έπειδή γράφανε ποιήματα για να διαβάζονται όπως σήμερα λέμε «άγνη ποίηση» κι' όχι να τραγουδιούνται ή να συνοδεύονται από μουσική όπως είτανε πριν ή συνήθεια, συνδυάζουν πολύμορφα μετρικά συστήματα γράφουνε ποιήματα στους πιό δύσκολους ρυθμούς και προσπαθούνε ν' άποδώσουνε μεγάλη μουσικότητα στους στίχους.

Ή ποίηση της 'Αλεξανδρινής εποχής, είναι ποίηση σοφή μ' ωραίο ύφος, κι' άφθονία συνδυασμών και ρυθμών. Ύπάρχει μιά έντονη έπιθυμία για τήν έξεύρεση καινούργιας όμορφιάς και ειλικρινής ένθουσιασμός και σεβασμός στην τελειότητα της φόρμας. Στο ύφος και στην γλώσσα έπεδίωξαν πολύ τήν πρωτοτυπία. Έτσι κι' ό Καβάφης μεταχειρίζεται ένα έκφραστικό λεκτικό δημοτικής με λέξεις καθαρεύουσας, μοναδικό στα Νεοελληνικά Γράμματα.

Πολλά συγγενικά σημεία της εποχής τους και της δικής μας κάνουν έξαιρετική έντύπωση: Όπως σήμερα ή άστική τέχνη («άγνη ποίηση» σουρρεαλισμός, κ. τ. λ.) και τότε, ή ποίηση ήταν είδος πολυτελείας, άπευθύνετο σε περιορισμένο κοινό κι' άφηνε τόν πολυ κόσμο άδιάφορο. Λάτρεις του ωραίου και του τελείου, ήδονιστάι κι' άδιάφοροι, ζούσαν σαν μακρυνοί πρόδρομοι των ντεκαντάν της εποχής μας. Ο Καβάφης είναι ένας άπ' αυτούς, ένας από τούς πιό αντιπροσωπευτικούς τύπους της εποχής του, και μου φαίνεται πως τόν καταλαβαίνουμε καλλίτερα, αν γνωρίζουμε τήν εποχή άπ' τήν όποια ένεπνεύστηκε στοιχεία της ποιητικής του, της στιχουργικής και γενικά της έξωτερικής φόρμας των ποιημάτων του. Τό ότι πήρε θέματα άπ' αυτήν τήν εποχή αυτό δεν έχει σημασία, γιατί έδωσε σ' αυτά τó άτομικό του cachet, τά χαρακτηριστικά της ιδιότυπης προσωπικότητάς του, δημιουργώντας έτσι κάτι τó έντελώς πρωτότυπο.

Γενικά χωρίζουμε τήν ποίηση του Καβάφη σε τρεις ή τέσσερης περιοχές: της σκέψης, τά ειρωνικά, παραινετικά, τήν ιστορική και τήν αισθησιακή ή ήδονιστική. Άν κι' ό Καβάφης ό ίδιος, παραδέχεται σιωπηλά αυτήν τήν κατάταξη, δεν μπορεί να είναι όμως άπόλυτη, γιατί υπάρχουν λ. χ. ιστορικά που είναι και ήδονιστικά και «της σκέψης» και ειρωνικά. Έξ άλλου ό Καβάφης όπως είναι πρό παντός έγκεφαλικός, σ' όλα του τά ποιήματα ύπάρχει ή σκέψη. Για εύκολία όμως θα κρατήσουμε και μεις τήν ίδια κατάταξη.

ΤΑ ΗΔΟΝΙΣΤΙΚΑ

Όπως είπαμε ό Καβάφης στη ζωή του πράγματα πίστεψε κι' αιστάνθηκε βαθειά, τή σκέψη και τήν ήδονή, έχοντας άντικειμενικό μοναδικό σκοπό τήν Τέχνη. Λάτρευε φαναστικά τήν όμορφιά και τήν σαρκική άπόλαυση:

Δεν έδεσμεύθηκα. Τελείως άφρέθηκα κι' έπήγα
στις άπολαύσεις... («'Επήγα»).

Μά οι προσπάθειές του, είτε στους πνευματικούς όρίζοντες γίνονται είτε στο να ζήσει μιά πιό πολύπαθη ζωή, τείνουν στη δημιουργία της Τέχνης του.

Τὰ χρόνια τῆς νεότητός μου, ὁ ἡδονικός μου βίος
πῶς βλέπω τώρα καθαρά τὸ νόημά των.

Μέσα στὸν ἔκλυτο τῆς νεότητός μου βίον
μαρφώνουνταν βουλές τῆς ποιησεώς μου
σχεδιαζόνταν τῆς τέχνης μου ἡ περιοχή (ἜΝΟΗΣΙΣ)

καὶ στὸ «ἔτσι πολὺ ἀτένισα»

... Τὴν ἐμμορφιά ἔτσι πολὺ ἀτένισα
ποὺ πλήρης εἶναι αὐτῆς ἡ ὄρασίς μου.

Δὲν ζῆ παρὰ γιὰ τὴν ὁμορφιά καὶ γιὰ τὴν τέχνη κι' ὅταν κουράζεται ἀπ' τὴν
μελέτη ἢ τὸ γράψιμο, πάλι στὴν τέχνη ξεκουράζεται, ὅπως μᾶς λέει στὸ ποιήμα του
«Ζωγραφισμένα»

... Κάθομαι καὶ κυττάζω ἔτσι πολλὴν ὥρα
Καὶ μέσ' τὴν Τέχνη πάλι, ξεκουράζομαι ἀπ' τὴ δούλεψή της.

Τὸ δράμα τοῦ Καβάφη βρίσκεται στὴν ἀρχή, στὴν ἀντίθεση ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ
τοῦ ἐρωτισμοῦ του τοῦ παράνομου καὶ τῆς ἠθικῆς. Προσπάθησε νὰ ξεφύγει, πάλαιψε, μὰ
δὲν μπόρεσε νὰ νικήσει μιὰ κατάσταση ποὺ ἦταν παθολογική :

Τί μεταμέλειες περιττές, τί μάταιες...

Γι' αὐτὸ κι' ἡ μεταμέλειες σταθερὲς ποτὲ δὲν ἦσαν
Κι' ἡ ἀποφάσεις μου νὰ κρατηθῶ ν' ἀλλάξω
διαρκοῦσαν δυὸ βδομάδες τὸ πολὺ. (ἜΝΟΗΣΙΣ)

κι' ἀλλοῦ γράφει, πᾶνω στὸ ἴδιο θέμα :

Ὁμνῶει κάθε τόσο γ' ἀρχίσει πῶς καλὴ ζωὴ.
Ἄλλ' ὅταν ἔλθ' ἡ νύχτα μὲ τὲς δικές της συμφουλές
μὲ τοὺς συμβέβαστους της, καὶ μὲ τὲς ὑποσχέσεις της
ἄλλ' ὅταν ἔλθ' ἡ νύχτα μὲ τὴν δική της δύναμι
τοῦ σώματος ποὺ θέλει καὶ ζητεῖ, στὴν ἴδια
μοιραία χαρὰ, χαμένος, ξαναπιστίνει. (ἜΝΟΗΣΙΣ)

Κι' ἔτσι ὑπέκυψε στὴν «μοιραία χαρὰ» καὶ ἀργότερα ζῆ μὲ τις ἀναμνήσεις αὐτῶν
τῶν στιγμῶν. Γεῦτηκε τὴν ἡδονή, μέσ' ἀπ' τὸ πρίσμα τῆς τέχνης. Ἐξιδανίκευσε, ἐξω-
ράτισε αὐτὲς τίς στιγμές, μὲ τὴν τέχνη του. Μποροῦμε νὰ παρακολουθήσουμε τὴ ψυχολο-
γικὴ βάση τῶν ἐμπνευσεῶν του, ἡ ὁποία σ' ἕνα σωρὸ ποιήματά του, εἶναι οἱ στιγμές οἱ
ἐρωτικές ποὺ ἔζησε καὶ ποὺ ἔχουν περάσει. Ἡ ποίησή του εἶναι μιὰ «βιογραφία», μιὰ
ἐξομολόγηση, φορεὺς δραματικὸς αὐτῶν τῶν στιγμῶν. Ἐνα σωρὸ ποιήματά του—κι' ἀπ'
τὰ καλύτερα—ἀνάγονται σὲ τέτοιες στιγμές. Στὸ «Μιὰ νύχτα» θυμούμενος μιὰ τέτοια
ἡδονικὴ βραδυά, γράφει :

... Καὶ τώρα
ποὺ γράφω, ἔπειτ' ἀπὸ τόσα χρόνια
μέσ' τὸ μνηρὲς σπιτί μου μεθῶ ξανά

ἢ μιλώντας γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐκνομῆς τῶν ἡδονῆς τελειώνει μ' αὐτοὺς τοὺς στί-
χους, ποὺ ἀποδεικνύουν, πῶς ποτὲ δὲν ἔχανε ἀπ' τὰ μάτια του, πῶς τελειωτικά, εἶναι
ἡ τέχνη ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐπωφεληθῆ :

Πλὴν τοῦ τεχνίτου πῶς ἐκέρδισε ἡ ζωὴ
αὔριο, μεθαύριο ἢ μετὰ χρόνια θὰ γραφοῦν
οἱ στίχοι· οἱ δυνατοί, ποὺ ἐδῶ ἢ ἀν' ἄρχῃ των.

Μιὰ καὶ ὑπέκυψε στὰ πάθη του, ὁ Καβάφης τραγοῦδησε τὴν ἡδονὴ χωρὶς ὑποκρι-
σία, φροντίζοντας πάντως, νὰ τὴν διατυπῶναι μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ νὰ μὴ θίγει. Ἐκτι-
νῶντας ἀπὸ ἕνα εἶδος ἡδονῆς, ἀνέβαζε μὲ τὰ σύμβολά του καὶ τὸν τρόπο τοῦ γράφειν,
τὰ ποιήματά του, σ' ἕνα ἐπίπεδο ἀφηρημένο, γενικὸ ποὺ ἔκανε νὰ εἶναι εἰδικὰ γιὰ τὴν
«ἐκνομή ἡδονῆς» μὰ γιὰ τὴν ἡδονὴ τὴν ἀνθρώπινη σ' ὅλο της τὸ πλάτος. Εἶναι γνωστό-
τατο τὸ θαυμάσιο διονυσιακὸ τετραστίχό του γιὰ τὴν «Ἡδονή» ὡς καὶ τὸ ἄλλο μὲ τοὺς
κλασσικοὺς σμιλευτοὺς στίχους :

Κι' ἦτια ἀπὸ δυνατὰ κρασιά καθὼς
ποὺ πίνουν οἱ ἀνδρεῖοι τῆς ἡδονῆς.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἡδονιστικά του ποιήματα, ἀναφέρονται ὅπως εἶπαμε σὲ
στιγμές ποὺ περάσανε. Ὁ Καβάφης μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ, πῶς ζεῖ μὲ τὴ μνήμη μὲ τὴν
ἐνθύμηση τῶν ἡδονικῶν στιγμῶν ποὺ πέρασε. Καὶ σὲ μερικοὺς στίχους, μὲ δυνατὴ δια-
τύπωση, μὲ πάρα πολλὰ ὑπονοούμενα, φορὲς μὲ μιὰ ἐπανάληψη, μιὰ μικρὴ παρένθεση,
ἕνα ἐρωτηματικὸ ἢ θαυμαστικὸ, δημιουργεῖ μιὰν ἀτμόσφαιρα, μᾶς ὑποβάλλει μιὰ
ψυχικὴ κατάσταση, μᾶς συγκινεῖ βαθειά, ξυπνῶντας στὸ εἶναι μᾶς συναισθήματα λεπτε-
πίλεπτα, ἀψηλάφητα, σκοτεινά, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ ἐκφραστοῦν μὲ λόγια,
ἔτσι πολὺπλοκα κι' ἀραχνούφανα ὡς εἶναι. Κι' ὁ ποιητὴς ξέρει, τί προσέφερε στὴν
νεοελληνικὴ ποίηση καὶ γενικὰ στὴν τέχνη, μ' αὐτὸ τὸ εἶδος. «Στὸ Ἐκόμισα εἰς τὴν
Τέχνη» γράφει :

Κάθομαι καὶ ρεμάζω. Ἐπιθυμίες κι' αἰσθήσεις
ἐκόμισα εἰς τὴν Τέχνην — κατὰ μισοειδωμένα,
πρόσωπα ἢ γραμμὲς ἐρώτων ἀτελών,
κατὰ ἀδέβαιες μῆμες. Ἄς ἀφεθῶ σ' αὐτὴν.
Ξέρει νὰ σχηματίζει. Μορφὴν τῆς Καλλονῆς
σχεδὸν ἀνεπαισθήτως τὸν βίον συμπληροῦσα
συνδυάζουσα ἐντυπώσεις, συνδυάζουσα τὲς μέρες.

καὶ αὐτὲς οἱ μισοειδωμένες ἐπιθυμίες ποὺ ἐκόμισε στὴν τέχνη, εἶναι δῶρα, εἶναι ποίηση·
ποὺ κανεὶς ἄλλος ἐχτός τοῦ Καβάφη δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς δώσει. («Ὁρα τὰ ποιήματα»,
«Ἐπέστρεψε», «Ὅταν διεγείρονται», «Θυμῆσου σῶμα», «Μακρυὰ» κ. ἄ. ποὺ εἶναι τῆς
ἴδιας τεχνοτροπίας).

ΤΟ Β' ΜΕΡΟΣ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ

ΕΝΑΣ ΣΤΙΧΟΣ ΑΚΟΜΑ...

ΕΝΑΣ στίχος ἀκόμα στὸ μεγάλο τραγοῦδι
—μὰ βραδυά, λίγος ἄμμος καὶ τοῦ δάσου τὰ δέντρα—
ἕνας στίχος: στῶν ἤχων τῆ γλυκιὰ τῆ βουκέντρα
π' ἀκλουθεῖ πίσω σ' ἄλλα τὸ καινούργιο λουλούδι.

Στοῦ μετώπου τοὺς ἴσκιους μιὰ γραμμὴ ποὺ βαθαίνει
(τὰ κοχύλια κι' ἡ ψάθα, τῆς μονῆς τὰ πουργάρια)
στοῦ χειμῶνα τὰ σκότη ποὺ πασχίζει τ' ἀνάγια
τὸ στρατὶ μονοπάτι μ' ἕνα φῶς νὰ πηγαίνει...

Μέσ' σπῆς λίμνας τοὺς κύκλους ἕνας κύκλος ἀκόμα
—μὰ πετροῦλα μὲ χάρη ποὺ κυλᾷ μέσ' στὴ μέση—
τῆ σιγῆ τῶν ὀρειῶν ποῦχουν πείσιμονα δέσει
μὲ παιδιαστικό λύνει, ποὺ γελᾷ, τὸ στόμα.

Ἐνας στίχος ἀκόμα—δέκα λέξεις καὶ στόνοι—
(μιὰ χαρὰ ποὺ τῆ νιῶθω στὸ μεγάλο μεθύσι)
ἕνας στίχος: τ' ἀδίκου ποὺ πασχίζει νὰ κλείσει
τὰ τραγοῦδι ποὺ φεύγει καὶ ποτὲς δὲν τελειώνει...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

Χ Α Ρ Α

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

ΜΙΑ ΠΟΛΥΦΩΝΗ ἀρμονία ἐντός μου ἤχε
τόσο ἀπόκοσμα σὰν παραμῦθι
Ἄναστασιμα σήμαντρα ἢ καρδιά κι' ἡ ψυχῆ
μοῦ δόνουνε τὰ στήθη.

Ὅς κι' ἡ χίμαιρα τὸ γαλάζιο πουλι
στοῦ πλατιοῦ φτερουγίζει μετώπου τὸ θόλο
Ἄπλωτὰ τὰ πανὰ καὶ ἡ βάρκα λυτὴ
Καρτεροῦν στῶν ὄνειρων τὸ μῶλο.

Στὸ μεθύσι τοῦ ἡλιου ἢ ροδόπεπλη ἀβγὴ
Μ' ἔχει σύσωμο φέρε
Κι' οἱ γλαφκοὶ μου γελοῦν οὐρανοὶ
ὡς μ' ἀνγίζεις τὸ χέρι.

Μιὰ πολὺφωνη ἀρμονία ἐντός μου ἤχει
Κι' ἡ ψυχὴ μου ὡσὰν κρίνο,
τόσο ἀνέσπερο φῶς ἔχει πιεῖ
ποὺ τὰ μάτια μου κλείνω.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

27-ΑΙ-43

ΘΑΛΑΣΣΑ μόνο κι' οὐρανός,
γαλάζια ὀλόγυρα γαλήνη,
καὶ λάμπει ἡ θάλασσα ὅλο φῶς,
κι' ὁ οὐρανός τόσο ἐλαφρὸς,
ὅλα ἀπὸ φῶς καὶ καλωσύνη.

Θάλασσα μόνο κι' οὐρανός,
τραγοῦδι, ἢ σιγαλιά, τοῦ ἀπειροῦ.
Κι' ἕνα πανάκι μέσ' τὸ φῶς,
λευκὸ πανάκι σὰν ἀφρός,
ὅλα ἀπὸ φῶς, φτεροῦ τοῦ ὄνειρου.

Θάλασσα μόνο κι' οὐρανός,
μακρὰ ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸ σάλο.
Καὶ στὴ ψυχὴ μου μόνο φῶς,
καὶ τὸ χαμόγελό σου ἀνθός,
ὅλα ἀπὸ φῶς καὶ τίποτ' ἄλλο.

Κ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

ΠΟΙΟ τάχα τέρμα ὄνειρευτό στὸν κόνο σου προσμένεις,
 Ὑπαρξή! ὄντας στωϊκὰ τὰ βήματά σου σέρνεις
 καὶ δὲν τὸ νιώθεις, μάταια πῶς ὄνειρα ὑφαίνεις;
 Δὲν εἶν' ἡ ζωὴ γιὰ τοὺς πολλοὺς κι' ἄδικα βολοδέρνεις.

ΝΑ κολλᾶς μὲς στὸ βούρκο σὰν τὴ μύγα στὸ μέλι
 καὶ νὰ φεύγεις ξανά, σπουδαχτὴ δίχως τύχη
 σὰν τὸ γλάρο πού ζεῖ στὸ νερὸ ὅσο θέλει
 κι' ὕστερα φεύγει στεγνὸς καὶ λευκὸς γιὰ τὰ ὕψη.

ΣΚΙΕΣ πού με σιμώνετε τὰ βράδια
 νὰ σᾶς ρωτήσω θέλω μιὰ φορὰ,
 εἶν' τάχα στὴ ζωὴ μας, ἡ χαρὰ,
 ἢ μήπως σοῦ θανάτου τὰ σκοτάδια;

Θ. ΚΑΡΔΑΛΙΝΟΣ

ΚΑΨΜΕΝΗ ΜΟΥ ΜΑΙΡΗ

ΚΑΠΟΙΑ ΜΕΡΑ γλωμὴ ἑνὸς Σεπτέβρου,
 πρὸς τὸ βράδυ, αὐτοκτόνησε ἡ Μαίρη.
 Πουθενὰ δὲν εἶχ' εὐρεῖ
 τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς.
 Σὲ μικροθιάσους ἔπαιζε τέταρτα μέρη,
 ἢ φτωχούλα ἡ Μαίρη!
 Εἶχε πεντέξη φορὲς «μνηστευθεῖ»
 μὰ τ' ἄσπρο στεφάνι
 ποτὲ δὲ στόλισε
 τὸ ξανθὸ της κεφάλι.
 Κι' ἦταν αὐτὸς ὁ καψμὸς της:
 Δὲν τὴν κοίταξε κανένας, δικὸς της
 —Θεατρινάκι βλέπεις μπουλουκιού—
 ἴσως νὰ τάχε μ' ὄλους καλὰ
 ἂν ἔπαιζε πρώτους ρόλους
 μέσ' στὴν Ἀθήνα.
 Ὑστερα κι' ἡ πείνα
 τὴν εἶχε τσακίσει...
 Τώρα καυμένη μου Μαίρη
 στὴ θάλασσα πώχεις βυθίσει,
 ὁ ὕπνος σου ἄς εἶνε γλυκός.
 Ἔχουν σβύσει
 τὰ μικρά σου τὰ ὄνειρα...
 Μὰ οὔτε δάχρυα πιά,
 οὔτε λυγμοὶ θὰ σὲ πνίγουν.
 Καὶ γιὰ ἓνα κομματι ψωμί
 δὲ θὰ κάνης ἀγώνα,
 μέσ' στὰ λιοπύρια
 μέσ' στὸ χειμῶνα.

ΜΙΜΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΑ, ΦΙΛΕ, ΚΑΛΟΣ...

ΠΕΡΙΜΕΝΩ νάρθεις
 καὶ στὸν κῆπο νὰ μπεῖς
 τῆς ψυχῆς μου.
 Εἶν' ἡ πόρτα ἀνοιχτή,
 σένα πῶς καρτερεῖ
 γιὰ νὰ φτάσεις.
 Σοῦχει στήσει θρόνι
 στὸ ψηλὸ τὸ πωγί
 τῆς καρδιάς μου.
 Ἐλα, φίλε, καλὸς
 κῆπος λουλουδιστὸς
 — ἡ ψυχὴ μου.
 Καὶ θὰ καίει ὁ βομὸς
 μύρα λιβανωτὸς
 — τὸ κορμί μου.
 Σὰν ἀγέρα πνοή
 σὰν χαρὰ τρυφερὴ
 ἢ ἀγάπη.
 Χέρι - χέρι μαζί
 στῆς ζωῆς τὸ τραχὺ
 μονοπάτι.
 Καὶ τὰγκάθια ἀπαλά,
 τὰ φαρμάκια γλυκά
 καὶ οἱ πόνοι.
 Σὰν τραγοῦδι οἱ λυγμοί
 θὰ κυλᾶν κ' οἱ καημοί,
 σὰ ρυάκι...
 — Φτάσε, φίλε, καλὸς
 κῆπος λουλουδιστὸς
 ἢ ψυχὴ μου.

ΑΝΘΟΥΛΑ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

ΑΝΑΓΑΠΗΤΟΙ

ΤΟΣΟ πολὺ προσμέναμε τὸν ἐρχομὸ σου ἄστέρη
 τῆς χαρραυγῆς, σ' ἀνέρωτην ἐρωτικὴ βραδυὰ
 ν' ἀχνοδιαλύσουν τρικυμιές μέσ' στὴ φτωχὴ καρδιά
 ἴσως καθὼς πιστεύαμε καὶ τὴ χαρὰ νὰ φέρεται...

Ἦταν δειλὸ τὸ βάδισμα καὶ λυπημένοι οἱ δρόμοι
 τῶν νειάτων μας, κι' ἦταν πολὺ κακία στὴ ματιὰ
 τῶν γύρω πού μᾶς πλήγωσαν μὲ τὴ λσβωματιὰ
 καὶ μᾶς ἀφίσαν μοιχαζοὺς στὸ ἔρρο σταυροδρομί...

Τόσο καφτὴ ἡ ἀνάσα μας ἔτσι πικρὸς ὁ στίχος!
 ζεστὴ πνοὴ μᾶς ἔθρεψε σὰν εἴμαστε μικροί,
 μὰ τώρα χρόνια ἡ ἀνάμνηση μᾶς ἔγινε πικρὴ
 καὶ μείναμε χωρὶς στοργή, μείναμε μόνοι δίχως.

Ἀγάπη πού ξανοίγοντας θερμοουρημένα χέρια
 μὲ τί χαρὰ θ' ἀγκάλιαζε τὴν ἄδολη καρδιά
 πού σπασταρώντας πρόσμενε ν' ἀδράξει μιὰ βραδυὰ
 τὸ νόημα τοῦ Αἰώνιου, νὰ σμίξει μὲ τ' ἄστέρια...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΕΦΑΛΙΑΝΟΣ

ΣΕ ΤΟΥΤΑ ΤΑΠΟΓΕΥΜΑΤΑ

ΣΕ ΤΟΥΤΑ ἀπογεύματα, τὰ μακρυνὰ
 μισόσβυστα μιᾶς μηχανῆς σφιγμένα
 καὶ κείνο τὸ περπάτημα τῶν διαβατῶν

τὴ μπακαβίλια πού ἔρριξε τὰ φύλλα τὰ μαβιά:
 τὸ μολεβένιο μαῦρο οὐρανὸ
 τὰ δυὸ τρία πού πετοῦνε πουλάκια φοβισμένα
 (ἢ πλήξη πάντα θὰ μὲ φέρει νὰ τὰ δῶ)
 σὲ τοῦτα ἀπογεύματα τὰ κουρασμένα.
 Σὲ τοῦτα ἀπογεύματα τὰ βαρετὰ
 πού ὁ χρόνος σιαματὰ
 τὴ μπακαβίλια πού ἔρριξε τὰ φύλλα τὰ μαβιά
 πού μαρτυροῦν χειμῶνας
 ὦ ναι μιᾶς χειλιδόνας
 μού σπαρταραεὶ ὀλόπικρη ἢ λαχτάρα πού ἔχει μείνει.
 Σὲ τοῦτα ἀπογεύματα πού μαρτυροῦν χειμῶνας
 τὰ καθλιπτικά.

ΣΤΕΦ. ΚΑΤΣΑΜΠΗΣ

NULLAM SPERARE SALUTEM

Στὸν Ἄρη Καχριμάνη

Ἡ ΘΛΙΨΗ ἀπόψε βάρυνε στοὺς παιδικούς μας ὄμους
 καὶ τὸ χαμόγελο ἔσβυσε στὰ χεῖλη πρὶν ἀνθίσει,
 καὶ φύγαμε γυμνόποδες σὲ κάποιους ξένους δρόμους,
 ζητώντας τὴν παλιὰ χαρὰ πού πιά μᾶς ἔχει ἀφήσει.

Τώρα γυρνᾶμε ἄγνωστοι, σ' ἄγνωστες χῶρες μακρυνές,
 ζητώντας κάτι ἀγνώριστο, καινούργιο καὶ μεγάλο
 μ' ἀπόψε νά! φυλλορροοῦν κ' οἱ ἐλπίδες οἱ στερονές
 κι' ὄλοι μας πιά τὸ θάνατο ποθοῦμε. Τίποτ' ἄλλο.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΟΘΩΝΙΟΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ μας ριζική αλλαγή που θα συνεχιστεί στο επόμενο πλάτιο και πιο προγραμματισμένα με τη στενότερη έννοια που αφορά καθολοκληρία την Ποίηση και το περιβάλλον και την ατμόσφαιρά της. — οφείλεται στην αποκλειστική συνεργασία και συμβολή του «Πρακτορείου Πνευματικής Συνεργασίας» του μόνου ειδικού οργανισμού στην κατηγορία αυτή, που ανέλαβε πρόθυμα και άφιλοκερδώς τη φροντίδα της συγκεντρώσεως της ύλης και την επιμέλεια των φύλλων μας. Έτσι, αρχίζοντας από το τεύχος αυτό, τι σκοπεύουμε από την αρχή της έκδοσης μας, ελπίζουμε πως και με τη βοήθεια και στενή συνεργασία των αναγνωστών, των φίλων μας και των νέων που γράφουν, θα το φέρουμε σε πέρας, για να δικαιώσουμε το πρόγραμμά, και τις αρχές — μα και τους σκοπούς της έκδοσης μας. Οι νέοι με τα αναμφισβήτητα προσόντα που έχουν και με την ικανότητα και τις απαιτήσεις της εποχής έχουν κάθε δικαίωμα για να τραβήξουν εμπρός και κάθε υποχρέωση να μη δειλιάσουν. Στην πορεία τους θα μας βοούν συνοδοιπόρους και μεις αυτούς φίλους και συνεργάτες. Και νομίζουμε πως θα νικήσουμε, αφού ο αγώνας αυτός είναι τίμιος, μα και δίκαιος.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

* Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ μορφή της «Νεοελληνικής Μουσας» είναι εκείνη που κρίθηκε ή πιο αναγκαία και καλύτερη για μια ποιητική έκδοση, όπως τη θέλωμε — να ξεχωρίζει δηλαδή σε περιεχόμενα και πρωτοτυπία. Ελπίζουμε στα κατοπινά μας φύλλα να δώσουμε πιο έντονη τη μορφή του περιοδικού, ώστε να μη μοιάζει πραγματικά με κανένα άλλο.

* ΝΟΜΙΖΟΜΕ πως έχουμε το δικαίωμα να ρωτήσουμε από ποιους αποτελείται στην πραγματικότητα το Διοικητικό Συμβούλιο της «Εταιρείας Λογοτεχνών» γιατί μας πληροφορούν πως πρόεδρος κι αντιπρόεδρος διαρκώς αποσπάζουν από τις συνεδριάσεις, κι έτσι όλα τα επαγγελματικά ζητήματα που πρέπει να τύχουν της στοργής και της αγάπης των αρμοδίων... λύνονται από τα πιο αναρμόδια και ξένα προς το λογοτεχνικό επάγγελμα ύπολοιπα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Και ό μόνον αντιπρόεδρος (= κ. Ουράνης) ήμπορεί να μην παρίσταται, — αν και ζει στην Αθήνα, ο πρόεδρος όμως (= κ. Αγγελος Σικελιανός) ο φείλει κι είναι καθηκόν του να μη λείπει από καμιά συνεδρίαση, έστω κι αν μένει στην Κηφισιά, γιατί τότε περίττειε και να εκλεγεί αφού θα τον δυσκόλευε το να εργαστεί για την Εταιρεία. Στην περίπτωση όμως που κι οι δυο του προεδρείου κωλύονται να παραβρίσκονται στις συνεδριάσεις τότε ως παρατηθούν και ως παραχωρήσουν τις θέσεις τους σ' άλλους, πιο κατ'άλληλους και πιο αποφασισμένους να καλύτερέψουν τα ζητήματα των πνευματικών ανθρώπων του τόπου.

* ΔΕΝ ΚΑΝΕΙ καλά, νομίζουμε ή δημοσιογραφία, και άγνοεί τις ποικίλλες προσπάθειες της Λογοτεχνίας στο να προωθηθεί ή Τέχνη όσο — ο δυνατό και περισσότερο. Έχουμε πλείστα όσα παραδείγματα

τα καλών χρονογράφων, δημοσιογράφων, αρχισυντακτών και διευθυντών εφημερίδων που ενώ γεμίζουν τις στήλες των εντύπων τους με κάθε είδους άνοσιες γνωστών και άγνωστων, και με διαφημιστικά άρθρα και σημειώματα γι' ασήμαντες πράξεις διαφόρων γελοίων (φίλων τους όμως και φίλων των φίλων τους) άγνοεί τους άλλους που με τσους κόπους και θυσίες κάνουν ό,τι μπορούν για να εξηγητήσουν την Τέχνη. Έχουμε τη γνώμη πως δεν παρακολουθούν συστηματικά τα πράγματα και θα είμαστε ευτυχείς να το διαπιστώσαμε με τον καιρό γιατί αλλοιώς θαταν λυπηρό και εδώ άκόμα να ήταν ή βασιλεία των «κατάστων» και των «επιτηδείων» που παντού κυβερνούν.

* ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ θέατρο αυτή τη χρονιά δε μας ικανοποίησε, τόσο με την παραγωγή των Παιλών όσο και των Νέων. Και χωρίς ν' αναφέρουμε το τί μας έδωσε και πως κρίθηκε απ' τους σοβαρότερους ειδικούς, θεωρούμε υποχρέωσή μας να κρούσαμε τον κώδωνα του κινδύνου και να φωνάξουμε πως, δυστυχώς, τραβούμε προς τον κατήφορο. Η παρηγορία των Νέων είναι κάτι — αλλά όχι των νέων που έδωκαν έργα τελευταία.

* ΜΑΘΑΙΝΟΜΕ πως γίνεται κίνηση από μέρος αξιόλογης ομάδας συγγραφέων για την ίδρυση μετοχικής ομάδας, που θα μπορεί μόνη της, χωρίς τη συμμετοχή έκδοτών να αγοράσει τα βιβλία των μελών της. Συγχάρισε κατ' αρχήν εκείνους που είχαν την πρωτοβουλία κι εύχαστε γρήγορα να δοίμε τους πρώτους καρπούς της εργασίας αυτής. Ήταν πια καιρός να γίνει κάτι τέτοιο, αφού μερικοί από τους έκδοτες μας τόσο πολύ έχουν αποθρασυνθεί με τους θρους των και τη συμπεριφορά τους απέναντι

στους ανθρώπους που τους έκαμαν και λεφτά ν' αποκτήσουν, μα και να ριθίσουν μια στερεή δουλειά αποχτώντας απ' αυτήν, φήμη και κύρος.

* ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, πολλά περιοδικά διαβάνουν και αναγγέλλονται για να έγούν. Παρήγορο απ' τη μία μεριά αυτό, μα απ' την άλλη τ' αντιμετωπίζουμε με κατ'ήφεια, γιατί δε βλέπουμε το σκοπό που επιδιώκει ή έκδοσή των: μήπως κανένα του έχει αρχές; Όλα για να τυπώνουν τα ποιήματά των οι έκδοτες των και οι πιο χειρότεροι απ' τους νέους, χωρίς κανένα κριτήριο και τόξη. Το μόνο καλό είναι πως στο δεύτερο ή στο τρίτο φύλλο τους σταματούν... για να δώσουν τη θέση τους σ' άλλα, καινούργια.

* ΗΜΠΟΡΟΥΜΕ να ρωτήσουμε το Προεδρείο της «Εταιρείας Λογοτεχνών» με πιο κριτήριο διάλεξε μεταξύ των 40 ή 50 υποψηφίων μελών της, τα 20 που έμπασε προ ήμερών με την έγγραφη έξουσιοδότηση της ολομέλειας; Και γινρίζουν ονομαστικά ποια είναι ατά τα μέλη — γιατί σ' ερωτήσεις διαφόρων πρόεδρος κι αντιπρόεδρος παρέπεμψαν στο Γεν. Γραμματέα και στον Ταμία — τους μόνους που άποτελούσαν την άπαρτία και που τα διάλεξαν.

* ΕΝΑ ΝΕΟ περιοδικό προστίθεται ανάμεσα σ' άλλα από το Δεκέμβριο: οι «Ορίζοντες». Όσοι είδαν τους «Ορίζοντες» — την ετήσια ήμερολογιακή και άθολογική έκδοση του «Πρακτορείου Πνευματικής Συνεργασίας» ήμπορούν να έχουν μίαν ιδέα του τί θα είναι το καινούργιο περιοδικό που θα έχει τον ίδιο τίτλο με το γνωστό ήμερολόγιο χωρίς όμως και να πολυυγενεύουν στα περιεχόμενά τους.

γιατί το μόνον πρώτο θάνε άφιερωμένο αυτό καθαυτό στα γράμματα και στις τέχνες, και θάνε ο μοναδικός και γνησιότερος καθρέφτης της πνευματικής μας ζωής σ' όλες τις εκφράσεις της, ενώ τ' άλλο θα είναι και για τους άλλους τομείς της πνευματικότητας μας. Ειδικά για τους νέους και νεώτερους, οι «Ορίζοντες» θα κάμουν ό,τι δεν έχει κάμει κανένα άλλο περιοδικό. Νομίζουμε πως ή παρακολούθησή του είναι άπαραίτητη για τον καθένα.

* ΣΗΜΕΙΩΝΩΜΕ για τον αναγνώστη τη γενική αλλαγή της διεύθυνσεως της «Νεοελληνικής Μουσας». Από τον αριθμό αυτό τη διεύθυνση έχει ο κ. Στέλιος Παναγιώτης ο οποίος και την επιμέλεια και φροντίδα της ύλης το «Πρακτορείο Πνευματικής Συνεργασίας». Το περιοδικό δημοσιεύει μόνον ποιήματα και μελέτες για ποιητές και ποιητικά θέματα. Και ή έθελοκρισία ακόμα θα είναι για ποιητικά βιβλία που θα κρίνονται μόνο όσα στέλνονται διπλά. Τα μόνον θ' αναγγέλλονται. Όσο για τα βιβλία άλλης ύλης θα βιβλιογραφούνται ειδησεογραφικά και θ' αναφέρονται πλατεία (όχι αναλυτικά) πάλι με τους ίδιους θρους — όταν πια στέλνονται διπλά.

* ΓΙΑ ΤΟ ΑΛΛΟ φύλλο προαναγγέλωμε τις εξής συνεργασίες: Αγγέλου Σικελιανού, Τάκη Μπαρλά, Ν. Πετιμεζιά — Λαύρα, Κ. Κορβαίου, Τέλλου Αγρα, Ηλία Βενέζη, Αγγελου Τεζάκη, Κωστή Μπασιτιά, Αίμ. Χουρμούζιου, Λίλης Γιακωβίδη, Νικ. Παριώτη, Θρ. Καστανάκη, Π. Σπαδαωνίδη, Άλκη Θρούλου, Α. Νάκου, Κώστα Ουράνη, Μήσου Λυγιά, Στεφ. Μπόλετη, Μάριου Βασιάνου, Θ. Βιλιέρη.

ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ * * ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΙΗΣΗ;

[Με την έντυπωση πως προσφέρουμε κάτι το έκλεκτο κι αξιόλογο στους φίλους της Ποίησης, αρχίζουμε απ' το φύλλο τούτο να δημοσιεύουμε άπαντήσεις των καλλυτέρων νέων λογοτεχνών και συγγραφέων μας, στο ερώτημα: «Τί είναι Ποίηση»; Δίνουμε παρακάτω τις πρώτες άπαντήσεις που πήραμε και τις όποιες θα συνεχίσουμε πλάτιτερα].

1 * Ποίηση δεν είναι παρά ή δημιουργία. Ξαναφκείανει τον κόσμο, περνάει απ' αυτό που υπάρχει σ' αυτό που δεν υπάρχει, βλέπει αυτό που δε φαίνεται, αισθάνεται αυτό που δε φαίνεται, κλείνει μέσα του όλους τους ανθρώπους, τη ζωή, κλείνει τον έαυτό του μέσα στη ζωή και τους ανθρώπους. Και πάντα δημιουργεί, «ποιεί», δεν αντιγράφει. Είναι ο ποιητής του κόσμου.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ

2 * Κανένα μεγάλο ανθρώπινο πράμα δεν κλείνεται σ' όρισμό, δεν ανάγεται στο σωκρατικό «τί έστι». Γιατί οι ανθρώπινες έμπειρίες δε μπορούν να ξεριστούν και γιατί το βιούμενο «εξεχειλίζει» αν το κλείσης σε όρισμό. (Omnis determinatio negatio λέει πολύ σωστά ο Σπινόζας). Έτσι κ' ή ποίηση. Πως να αιχμαλωτίσης μέσα σε πέντε δεκά φτωχές κρυές λέξεις κάτι το ασύλληπτο, ένα πράμα τόσο βαθύ, τόσο πλούσιο, μυστικό; "Αν ώστόσο, για την εύκολία μας, για μια πρακτική ανάγκη, για να ξεγλαστούμε (και να ήσυχάσουμε) ότι πιάνουμε με το νοϋ κάτι που δεν πιάνεται, θέλαμε να όρίσουμε σωών και καλά την ποίηση, θα έκαμα δικό μου τούτον έδω τον όρισμό, πιο εύρύχωρο, νομίζω, από πολλούς άλλους: «Ποίηση είναι μια κατάσταση άνείπωτη που την ύπηρετούν και την προδίδουν μερικές λεκτικές φόρμες».

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

3 * Τί είναι Ποίηση; Η έρώτηση μοιάζει ακριβώς μ' εκείνην του Πιλάτου «τί έστιν αλήθεια»; Πως να χωρέσει μέσα σε μια έρώτηση τέτοιο άπεραντό νόημα; «Η ποίηση θαρρώ πως είναι ή κραυγή της ψυχής που ζητά να εκφράσει με κάθε τρόπο το ά ν έ κ φ ρ α σ τ ο που νοιώθει να την πλημμυρά».

ΤΑΤΙΑΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ

4 * — Τί είναι ποίηση. Άλλά ποιά ποίηση; Η λυρική, ή δραματική, ή έπική, ή σατιρική; Το έρώτημα, έτσι γενικό και έλεύθερο από κάθε περιορισμό, μας οδηγεί σε γενικώτερες αναζητήσεις και μας κρατάει σε ίση άπόσταση από τη ζωή κι από την τέχνη. Ποίηση, λοιπόν, στη μεγάλη και περικτική γενικότητα της, είναι κάθε στιγμή που ο άνθρωπος ολοκληρώνει μια μικρή ή μεγάλη δημιουργία του ή που αισθάνεται ότι έπικοινωνεί μ' έναν άλλον άνθρωπο που δημιουργεί. Όλα τ' άλλα έρχονται έπειτα. Η ποίηση βρίσκεται σ' αυτή τη δημιουργική στιγμή. Και χαρά σ' εκείνον που μπορεί να την προσφέρει ή τουλάχιστο να την ξεχωρίσει ανάμεσα σε τόσες νοθείες της ζωής και της τέχνης.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΔΙΚΑΙΑ ΛΕΝΕ πως η Ποίηση είναι η χαρά της ζωής... Καί η χαρά της ζωής μου θα ήταν μεγάλη, αν ό,τι μου παρουσιάζονταν κάθε τόσο με τη μορφή της Ποίησης, ήταν σ' αλήθεια Ποίηση.

Με αυτές τις προϋποθέσεις τολμώ να ξεφυλλίσω την πλούσια συγκομιδή τραγουδιών που έχω μπροστά μου. Καί με χαρά μου βλέπω, πως μέσα σ' αυτήν είναι γραφτό να συναντήσω ακόμη και το Μεγάλο Απόροπτο, που, όμοιο, όσο αισιόδοξος και αν είμαι δεν το περιμένα.

Τί έπαινο όμως να θρώ να πώ για την «Αμοργό» του κ. Γκάτσου; Έδω μου ήρθε ολοκληρωτικό το Μεγάλο Απόροπτο. Καί αν το απόσπασμα του από τον Ηρόκλειτο, που έχει για μοτίβο, το απευθύνει ειρωνικά στους αναγνώστες του, τότε καυχώμαι πως δεν συγκαταλέγομαι μεταξύ των θαρράων.

πλούτο στις εικόνες, που όσο και αν είναι ξέφραφες φαινομενικά, αποδίδουν στο τέλος ένα υπέροχο ηθικό-έλλητικό σύνολο, μεταφυσικά-ουμπερτικό ενός αγαπημένου ηρώου, που έκει ανέλασε κάποια αγαπημένη ψυχή η ανάνηψη, κάποιο «πρόσσινο άστρο», ενσάρκωση δλοκλήρης της Αμοργός.

Σ' αυτήν την πρώτη και παρήγορη κατηγορία πρέπει να κλάω μινεία και από δυο ωραία τραγούδια του κ. Θ. Ξύδη, που είδα δημοσιευμένα σε περιοδικά. Η κάλθια και η συγκινητικά έλλητική «Γεωγραφία» του είναι ένα γοητευτικό τραγούδι.

Στη δεύτερη κατηγορία θ' αναφέρω δυο συλλογές, τον «Ανθόσωπο με τη τσάπια» του κ. Φοίβου Δέλφη και τη «Χαμένη Γη» του κ. Μηνιά Δημάκη-Μορφικά και τεχνικά δεν μπορεί να δοθεί να δώσει την απόλυτη κατάφαση του. Τα πρώτα δεν προχωρούν πέρα από μορφές έλλητικής ποίησης που έχει κάπως παλιώσει κ' έχει δώσει ό,τι είχε καλύτερο.

Καί φθάνω στην τρίτη κατηγορία: τον κ. Χρήστο Κουλούρη («Πρωινό Ξεκίνημα») θωροά πως τον άδικει ο φίλος του που προλογίζει το βιβλίο του. Άσφαλώς τα πρωτόλειά του είναι άξια για καλύτερη κρίση.

κάπου καλά μπορεί και αύτιος κάποτε να κατασταλάξει.

Υπάρχουν ακόμη άξια να μνημονευθούν τρία τεύχη, που δεν είναι συλλογές καινούργιων τραγουδιών, αλλά έχουν σχέση με την ποίηση. Η διάλεξη του Δόχτορα ΑΛ. Στάγνιτες για τον Μαβίλη με πολλά διαφωτιστικά σημεία της ζωής του και με αγάπη για τον ποιητή συνθεμένη.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

..... ΚΑΙ Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΑΙ ΠΡΩΤΑ πρώτα άς αρχίσουμε από μιá γυναίκα: μιá πεζογράφο όχι τυχαία που τίμησε τα νεοελληνικά γράμματα με τα έργα της που θεωρούνται υποδειγματικά της νέας μας πεζογραφίας.

είνε διηγήματα για τον καθένα. Το γράψιμο του δεν είναι συνθησιμένο, κι' αν δεν είναι ο άγνωστος παρασκευασμένος τον άπαιθεί δεν τον τρώπο να τον καταλάβει. Η πεζογραφία του είναι λυρική και ποιητική με έντονος ζωγραφικός εικόνες, που φωτίζονται «ένδον».

«Ο παραδόξος Γκόζλος» το μοντέρνο νέο βιβλίο του κ. Ναπ. Παπαγιωργίου παρουσιάζει Ισχυρά στοιχεία πνευματικού τόπου. Παρά τις άμφιβολίες που έχουμε για ό ζήτημα της γλώσσας που μεταχειρίζεται και την ξενίζουσα διάθεσή του (ευτυχώς μόνο στο πρώτο του διήγημα) στο θέμα και το γράψιμο, νομίζουμε πως άπόρχει μεγάλη πνοή σ' όλοκληρο το βιβλίο. Τα περισσότερα διηγήματά του σταματούν και έκπληκτοι. Ο συγγραφέας σαγηνεύει και μας κερδίζει...

Ίδου σ' ό ποσοκίνη κι' ένας μοναδικός στυλις της πεζογραφίας μας: ο Φώτης Κόντογλου, ο πιο ποσοκίτος άπ' όλους τους Έλληνες συγγραφείς και λογοτέχνες. Ύστερα από τους θαυμασίους «Φημισμένοι άντρες και λησμονημένοι», να ένα νεότερό του έργο. «Ο Θείος Κονάνος και το μοναστήρι της Καταβύθισης».

Δεν μπορώ να κλείσω το παραστρατημένο μου, το σημείωμα δίχως ν' αναφέρω δυο λόγια και για ένα Πειραιωτικό βιβλίο, που όγνηκε πάνω στη φούρια του πολέμου μας, κι' αυτό όηρηξε άφορη να προσέχω άπαρατήρητο σχεδόν. Είναι η «Φαμίλια του Νόε» ή τελευταία συλλογή διηγημάτων του κ. Χρήστου Λεβάντα. Το βιβλίο αυτό θα ήμπορούσε ν' ακολουθήσει την τύχη του — μα δεν πρέπει. Έχει ποσοκίτα, κι' είναι μιá άξιόλογη συμμετοχή στην άσπυξη της πεζογραφίας μας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

- * Ἡ μόνη ἑτησία ἔκδοση τοῦ εἴδους τῆς ποῦ συγκεντρώνει στίς σελίδες τῆς τοὺς Ἀριστεῖς τῆς Σκέψης σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικότητος τοῦ τόπου.
- * Περιέχει: Λογοτεχνία, Ποίηση, Θέατρο, Ζωγραφικὴ, Γλυπτικὴ, Μουσικὴ, Ἐπιστήμες, Λαογραφία, Ἱστορία, Σάτυρα κλπ.
- * Στὸν Α' καὶ Β' (1942, 1943) τόμο συνεργάστηκαν πάνω ἀπὸ 150: Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγ. Πανεπιστημίων, Λογοτέχνες, Καλλιτέχνες, Ἐπιστήμονες, Διανοούμενοι, Δημοσιογράφοι - με τὰ πρὸ εἰδικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα σύγχρονα θέματα.
- * Ἐτοιμάζεται γιὰ τὰ κυκλοφορήσῃ τὰ Χριστούγεννα ὁ νέος, Γ' (1944) τόμος, μεστὸς ἀπὸ ἐκλεκτῆς συνεργασίας τῶν Κορυφαίων πνευματικῶν παραγόντων μας σ' ὄλα τὰ θέματα.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ